

Taloustieteen Peruskäsitteet

Kansantajuinen esitys

Kirjoittanut

Julian Borcharđt

Suomennos

Tampereella 1913
Tampereen Työväen Kirjapaino

Pääoman synnyttämä tuotantotavan muutos.

Lisäarvo on pääoman päämäärä ja tarkoitus. Kapitalismin vallitessa perustuu kaikki taloudellinen pyrkimys sen laittomattomaan lisäämiseen ja moninkertaistuttamiseen. Tämän pyrkimyksenä takia on pääoma vähitellen muuttanut koko sen tuotantotavan, mikä sen syntyesä valitti ja siten samalla muuttanut perinpohjin ihmisen kaikki elinehdot. Ja tämä on pääoman historiallinen merkitys.

Lisäarvoa syntyy työvoiman käyttämisestä. Pääoma ostaa työvoimaa ja maksaa siitä palkkaa. Kun sitten työlläinen tekee työtä, niin hän synnyttää uutta arvoa, mikä ei tule hänen vaan kapitalistin hyväksi. Jotkun aikaa tulee hänen tosin tehdä työtä, korvataksaan työpalkan arvion. Mutta sittenkin hän sen on suorittanut, ei hän lopetakaan työntekoaan, vaan jatkaa sitä vielä muutamia päivän tunteja. Uusi arvo, mikä hän nyt synnyttää ja mikä nousee yli työpalkan määrän, on lisäarvoa.

Muodostaaksemme tästä esimerkin otaksomme, että koko työpäivä kestää 12 tuntia. Kulutoon työpalkan arvion korvaamiseen 10 tuntia, ja synnyttävän lisäarvoa siis jällelääolevana 2:na tuntina. Mitä keinoja nyt on pääoman käytettävissä lisäarvon synnyttämisen kehittämiseksi?

Ensimmäin työajan pidentäminen. Kuten tunnetaan on tätä keinoa monasti koeteltu kapitalistisen tuotannon voimistumisenä ja koetellaan monasti vielä nykyäänkin.

Mutta sen rajat ovat ahtaat ja hylitsepääsemättömät. Kuorokaudesfahan on kaiken kaiffiaantia vain 24 tuntia ja muutamia niistä käyttää työläinen nukkumiseen ja syömiseen. Bisäffi on huomattava, että aina kun työaika pidennetään, niin työn voimaperäisyys ehdottomasti alenee. Sen voimat, jotta täytyy tehdä työtä 15 tuntia päivässä, eivät ole niin tuoreet kuin sen jota työstentelee vain 8—9 tuntia. Mutta luodun uuden arvon määrä riippuu yhtä paljon työn voimaperäisyydestä kuin siihen kulutetusta ajastakin. Lopuksi on työläisillä vielä oma tahto, joka panee vastaan, jos työpäivää varsin paljon pidennetään.

Toinen keino lisäarvon kohottamiseksi on palkan vähentäminen. Tätäkin on kapitalistisen tuotantotavan aikana aina yhä uudelleen yritetty ja yhä vielä nykyäänkin yritetään. Mutta sekään ei ole rajaton ja ehdottomasti varma keino. Bisäarvon laskamattoman kohoamisen tulee silloinkin olla mahdollista, kun työvoimasta maksetaan sen täysi arvo. Waikka siis onkin tosiasia, että pääoma pyrkii maksamaan työvoimasta vähemmän kuin mitä sen arvo tekee, täytyy meidän jättää se toistaiseksi huomioonottamatta.

Pääomalla on vielä näet kolmas keino lisäarvon kohottamiseksi. Esimerkissämme oli „välttämätön” (s. o. työvoiman tähden arvon korvaamiseen välttämätön) työaika 10 tuntia, lisätöaika oli 2 tuntia. Jos nyt työvoiman täysi arvo supistui pienemmäksi, niin että se voitaisiin korvata vähemmässä ajassa kuin 10 tunnissa, niin kasvavasi ilmeisesti lisäarvon synnyttämiseen käytettävä aika. Nyt tulee pääoman siis ratkaista kysymys miten se voisi tehdä työvoiman halvemmaksi, (millä

tarvotetaan sen todellisen arvon pienentämistä, vaan ei sitä, että siitä maksettaisiin alle sen arvon).

Työvoiman arvolla (kuten jokaisen muunkin tavaran arvolla) tarkoitetaan sitä työn määrää, joka on sen synnyttämiseen yhteistunnollisesti wälttämätöntä. Työvoimaa syntyy elantotarpeitten *) käyttämisestä. Siis jos onnistutaan tekemään halvemmaksi työväen elantotarpeitten tuotantoa, niin että hän saa kaikkea, mitä hän tarvitsee, ostaa vähemmällä rahamäärällä, niin on työvoiman todellinen arvo laskenut ja niin saadaan tuosta esimerkkinne 12-tuntisesta työajasta käyttää entistä suurempi osa lisäarvon synnyttämiseksi.

Työmiehen elantotarpeita ovat nyt tarkotetuissa mielessä miltei kaikki ihmistoiminnan tuotteet, lukunottamatta muutamia aniharvoja puhtaita ylellisyys tuotteita. Kun jokaisen tavaran arvon määrää siihen käytetyn työn paljous, niin alenee niiden arvo heti kun on onnistuttu tavaraa valmistaa kuluttamalla vähemmän työtä. Toisin sanoen: niin pian kun voidaan samalla työmäärällä valmistaa suurempi määrä tavaroita, on jokaisen tavaran arvo pienempi. Se, että on samalla työmäärällä valmistettu suurempi määrä tavaroita, merkitsee, että työn tuottavuus on kohonnut. Mitäki tämä koskee niitä tavaroita, joita työläinen tarvitsee elantonsa ylläpitoon, on täten työvoiman arvo laskenut ja lisäarvo kohonnut.

Kun nyt miltei kaikki tavarat ovat työläisten elan-

*) Elantotarpeet sanan laajemmassa merkityksessä, s. o. ei vain ne, jotka tarvitaan syömiseen ja juomiseen, vaan myöskin vaatetukseen, asuntoon, lämmittelyyn h. m. f.

toon tarpeellisia, niin saadaan pääoman harrastama lisäarvon enentäminen ailaan fiten, että kohotetaan työn tuottavuisuutta.

Pääoma ei tosin ole koskaan tätä yhteyttä tieteellisesti selvittänyt, mutta lähtämöissä se on vaistomaisesti ja varsin nopeasti käsittänyt, että sen tehtävä on alusta pitäen oleva työn tuottavuisuuden kohottaminen.

II.

Kuten olemme nähneet, merkitsee työn tuottavuisuuden kohottaminen sitä, että samalla työmäärällä valmistetaan entistä enemmän tuotteita. Tämän tarpeutensa saavutti pääoma ensin fiten, että se asetti useampia työläisiä tekemään työtä samaan työhuoneeseen, mitä eräällä vieraskielisellä samalla nimitetään ko-operatioksi (yhteistyöksi). Pääoman ensimmäinen historiallinen toimenpide oli juuri ko-operatio.

Miten voi nyt yksin useampien, riippumattomina toisistaan työskentelevien työläisten saattaminen samaan työhuoneeseen lisätä tuotteitten määrää? Ensimmäkin siki, että fiten jäätetään työvälineitä. Kun esimerkiksi 20 suutaria tekee työtä yhdesä työpajassa niin ei tämä yksi työpaja maksaa niin paljon kuin 20 yhden suutarin työpajaa. Sitäpäitfi ei jokin suutari lähtä yhtäaikaa samaa työkalua. Toinen tarvitsee vasaraa silloin kuin toinen lähtää veistä j. n. e. Täten riittää kahta tai kolmea suutaria kohti yksi työkalukokoelma. — Sitäpäitfi käy monen työläisen yhdesä työskennellessä mahdolliseksi suorittaa töitä, joita kukaan ei yksinään voisi

saada aikaan. Kun esim. hankalat loimet on asetettava kangaspuihin, niin ei sitä voi yksi henkilö suorittaa. Mutta kolme, neljä työläistä suorittaa sen helposti. Myös tuon useampien työläisten yhdesjälön johdosta syntyy siis erittäin uusia tuotantovoimia, jotta ei aikaisemmin ollut olemassa.

Tämä on erikoisen tärkeätä niissä työhaaroissa, joissa määrättyinä aikoina on nopeasti suoritettava työmääriä, jotteivät tuotteet pilaantuisi. Näin on esim. elonkorjuun ja sillinpyhynnin laita. Sitäpaitsi on olemassa muitakin töitä, joita voidaan suorittaa vain sitinä tapauksessa, että niihin käydään käsitfi niinsanoatsemme edestä ja takaa yhtäaika, ja joita ei siis ilman kooperatiota voida lainkaan suorittaa, kuten esim. talojen, katujen ja kanavien rakentaminen.

Raikki ammattiväki sitäpaitsi wakuuttaa, että yksinomaan samassa työpajassa rinnakkain työskentely aivan itsestään synnyttää kilpailua työläisten kesken, mikä huomattavasti lisää työn tuottavuutta. Suuressa työläisjoukossa on aina erittäin keltvollisen wäen ohella vähemmän keltvollista: niitä, jotka suorittawat enemmän kuin keskimäärän, ja niitä, jotka eiwät sitä saawuta. On ymmärrettävää, että wiimemainitut paneawat woimansa erikoisesti koetukselle, jotteiwät kowin paljon jätsi töistä jälkeen.

Wihdoin syntyy wälittömästi useitten yhteistyöstä wisfi työnjakoo, joka suuresti edistää tuotantoa. Jos esim. muurari itse noutaisi tarwittawat tiilet, niin hän tuottaisi paljoa vähemmän kuin jos toinen ne hänelle kantaa. Tai ajateltaan, miten paljoa nopeammin saadaan tiilet nostetuksi rakennukselle, jos muurarit muodos-

tavat ketjun, eivätkä kukaan erikseen tapua alituisesti edestökäisin, ylös ja alas. Tai kalastettaisi: yksi soutaa, toinen ohjaa, kolmas heittää verkon weteen tai keihäsiä; kaikki kolme yhdessä saavuttaa siis tuloksen, jota ei kukaan yksin voisi saavuttaa. — Tästä on johdettu muuhunkin työnjatoon, mitä myöhemmin käsittelemme.

Tähänastinen katsauksemme osottaa päiwän selwästi, että työn tuottamaisuuden kohottaminen, joka tapahtuu ko-operation avulla, on yksinomaan työn ja työläisen aikansaama. Kaiken tämän siis saa aikaan työ, niin pian kuin sitä ei enään käydetä hajallisesti, vaan juuremmassa joukoin, siis kollektiivisesti eli yhteiskunnallisesti.

Tätä selwää yhteyttä hämmentävät ne olosuhteet, joiden vallitessa ko-operatio ensin luotiin.

Kestiaika oli käsityön ajanjakso. Tosin ei mestari silloinkaan työskennellyt aivan yksin, vaan muutamien kassallien kanssa yhdessä; mutta näiden työskentelyn päätarkotus oli heidän kouluuttamisensa mestareiksi, ja heidän lukumääränsä oli määrätty ja rajoitettu ammattikuntalacissa.

Kestiajan päättyessä olivat tiinteät yhteiskunnalliset olosuhteet särkyneet. Ei ollut wain rikkaampia ja köyhempitä, vaan myöskin aivan köyhiä. Witen näin oli käynyt, ei kuulu tähän vaan historiaan.

Köyhät eivät voineet ajatellaakaan ryhtyä leskenään yhteistoimintaan, sillä heillä oli yhtä wähän elantowälineitä kuin työkalujalaan. Kokoontua työskentelemään yhteen työpaajaan woivat he wain siinä tapauksessa, että oli olemassa joku, joka woi ostaa työkaluja ja maksaa palkan — kapitalisti, pääomanomistaja.

Siis puhtaasti ajallisesti katsoen olisivat ko-operation kaikki edut voineet syntyä sinäkin tapauksessa, että työläiset vapaaehtoisesti ja ilman kapitalistia olisivat liittyneet tekemään yhdessä työtä. Johtui ajan olosuhteista, etteivät he sitä voineet, vaan että kapitalistin täytyi heitä kutsua yhteistyöhön.

Nyt olivat työläiset suorittaneet aivan jaman työn ennen yhdistämistään kuin sen jälkeenkin, ainakin sitä ennen kuin ne suuret mullistukset tapahtuivat, joista vielä myöhemmin puhumme. Ja kuitenkin oli heidän työnsä yksinomaan tuon yhteistyön takia käynyt entisestään tuottavammaksi. Mutta heidän yhdistämisenä oli pääoman työtä. Eipä siis ihmettä, jos syntyi se harhakuvitelma, että tuotantovoiman kohottaminenkin oli pääoman ansiota! Tai vielä enemmänkin: koska pääoma oli ainoa, mikä — pinnalta katsoen — oli tullut jo aikatsemmin olemassaolleen lisäksi, niin täytyi syntyä sen kuvittelun, että kaikkea tätä ei saanutkaan aikaan työn, vaan **p ä ä o m a n t u o t a n t o v o i m a!** Nyt oli siis muka tyheessä tuotantovoima, joka vasta pääoman avulla liittyi työhön!

Tämän määrän kuvitelman täytyi vain lujittua heti kun pääoma otti tuotantoprosessissa suorittaakseen erikoisen tehtävänkin, nimittäin johdon. Yhteistyöstentely tekee wälttämättömäksi eräitä hoitotoimia. Tullee ajoissa hankkia riittävät työkalut, työpajat, raaka-aineet j. n. e., joi-
kaiselle tulee osottoa paikkansa, raaka-aineensa, lyhyesti: on huolehdittava siitä, että kaikki valmistuu oikeaan aikaan ja oikealla tavalla. Tämä tehtävä lankei luonnostaan kapitalistille, sillä hänhän oli työkalujen, raaka-aineen ja tuotteen omistaja, hän oli oikeastaan ainoa,

jolla oli persoonallista hyötyä siitä, että koko toiminta oli asianmukaisesti järjestetty. Nämä hoitotyöt tekivät hänestä pian ei vain työläisen ohjaajan, vaan persoonallisen käskijänkin. Mutta täten tultiin myöskin siihen, että hän niimitään edusti ulospäin koko toimintaa, s. o. sekä kaikkia työläisiä että kaikkea työtä. Myöskin tämän tähtyi tulla sitä kuvittelua, että muka kaiken sen, minkä työläiset suorittivat nyt enemmän kuin aikaisemmin, oli kapitalistin ja hänen pääomansa työtä.

Wihdoin ovat ko-operation edut tietyksi sitä suuremmat, mitä suurelukuisempi on työväestö. Mitä enemmän työläisiä tekee työtä, sitä suuremman taas tulee pääoman olla. Ja mitä suuremmaksi pääoma kasvaa, sitä suuremmaksi kohoaa myöskin työn tuottavuisuus. — Kaikki nämä seikat ovat vaikuttaneet, että porvaristo pitää nykyään poikkeuksetta työn tuottavuutta pääoman tuottavuutena.

III.

Ko-operatio tässä yksinkertaisessa muodossaan koostuu yhteen useampia työläisiä (käsi työläisiä), joita kaikki tekevät samaa työtä. Mutta se voi koota tekemään yhteistyötä myöskin eri ammattia harjoittavia työläisiä. Esimerkiksi ovat ajopelit hyvin monen käsi työläisen työtä: vaunun-tekijän, satula-sepän, luffosepän, räätälin y. m., mitkä siihen asti olivat työskennelleet toisistaan riippumatta,

mutta jotka nyt ovat kootut yhden ainoan kapitalistien ko-
mennettäväksi. — Rummasjatin tapauksessa synnyttää ko-
operatio uuden t h ö n j a o n.

Tyhönjakoa ei sinänsä ole. Luonut vasta ko-operatio
eikä pääomakaan. Pitemmin sitä itseään on kiittäminen
siitä, että työn tuottavuus vuosikatain kulussa on
kasvanut. Mutta ko-operation ja pääoman astuessa
näyttämölle oli se kehittynyt vasta niin paljon, että se
oli toisistaan erottanut eri tuotannonhaarat, eri ammatit.
Senjään että ihminen alkuaikoina teki kaikkea mitä hän
tarvitsi — asuntonsa, vuoteensa, työkalunsa, peltotyönsä
j. n. e. —, oli jo tällöin olemassa muurareita, puusep-
piä, luffoseppiä y. m., jotka kufin tekivät omaa eri-
koistytönsä. Sofainen käsityöläinen teki nyt kokonaisia,
käyttökelpoisia tuotteita. Mutta sittenkun ko-operatio oli
saattanut yhteistyöhön joka saman tai useamman eri am-
matin harjoittajia, kävi mahdolliseksi jakaa yhden ainoan
tuotteen valmistaminen useamman työläisen yhteisesti suo-
ritettavaksi. Reskiajan puuseppä esim. teki pöytiä, tuo-
leja, kaappeja ja yleensä kaikkea muuta kuin puuseppän am-
mattiin kuuluvaa työtä. Mutta nyt erikoistutettiin työ-
siten, että kufin työläinen teki vain määrätyn kaapin
osan ja hänen useat toverinsa taas sen toiset osat, ja
se tehdäs, jossa hän työskenteli, ei kenties valmistanut-
kaan yleensä muuta kuin kaappeja, vaan ei pöytiä, tuo-
leja tai muuta puuseppäntyötä.

Täten olemme lopullisesti firthyneet pois keskiat-
sen käsityön aikakaudelta, ja astuneet kapitalismin ajan-
jaksoon ja sen ensimmäiseen vaiheeseen m a n u f a k t u r i -
a i k a a n, joka kesti noin 16:nmen vuosikadan keskivai-
heilta 18:nmen vuosikadan viimeiselle kolmannekselle.

Tämä uusi työnjako*) näytti heti ehdottomasti hyödyllisen vaikutuksensa siten, että se huomattavasti lisäsi tuotantovoimaa. Ottakaamme esimerkiksi me neulateollisuus. Neulan valmistaminen vaati siihen aikaan noin 20 eri menetelmää, jotka aikaisemmin perätyhsten suoritti yksi ainoa käsityöläinen. Nyt jaettiin työ 20:n eri työläisen kesken, joista jokainen alituisesti toisti samaa menetelmää. Seurauksena tästä oli (kuten englantilainen taloustieteilijä Adam Smith on lausunut), että päivässä valmistettiin noin 240 kertaa enemmän neuloja kuin silloin.

Mutta yhtä edullinen kuin tämä tuotantotapa oli tuotannon lisääntymiselle, yhtä vahingollinen se oli alusta pitäen työläiselle. Sillä sen välitön seuraus oli, että työläinen menetti aikaisemman monipuolisen taitavuutensa. Tarkastakaamme esimerkiksi ajopeliteollisuutta. Niinkauan kuin satulaseppä, lukoseppä ja räätäli olivat itsenäisiä käsityöläisiä, työskentelivät he silloin tällöin ajopelien valmistamiseksi, mutta sen ohella tekivät paljon muitakin ammattiinsa kuuluvia töitä, joiden tarkoituksena ei ollut ajopelien valmistaminen. He harjaantuivat siis ammatinnsa kaikkiin tehtämiin. Mutta nyt kun pääoma pakotti heidät ajopelitehtaaseen, niin he eivät vuosikausien saaneet tehtäväseen muuta kuin ajopelityötä. Niin menettivät he muun työn harjoittamismahdollisuuden ja ajan oloon myöskin tyhynsä tehdä muuta työtä; ja — mitä on vielä tärkeämpää — heidän jälkeläisensä, oppilaitten, ei enää tar-

*) Marx kutsuu sitä „työnjako”i työpajan piirissä“ erotukseksi „työnjaoista yhteiskunnan piirissä.“

winnut oppiakaan muuta työtä, eikä heillä ollut tilaisuuttakaan siihen, niin että toinen tai kolmas sukupolvi, senjälkeen kun ko-operatio oli astunut käyntiin, ei enään taitanut jotain käsityön haavaa kokonaisruudessaan, vaan oli sen taitavuus tullut yksipuoliseksi, s. o. se oli surkastunut. Niin sama pitää paikkansa neulatyövästään nähden, jotka vain harjoittivat osamenetelmäänsä. Käsityksestä työläisestä kehittyi taituri omassa menetelmänsään, mitä oli määrätty hänen elinkautiseksi tehtäväkseen, mutta hän ei enään osannut valmistaa koko neulaa.

Täten tuli työläinen riippuvaksi toisten yhteistyöstä. Käsitöläinen, joka oli oppinut valmistamaan täydellisen käyttötavaran, saattoi työskennellä (ja siis myöskin ratvita itseään) miinpian kuin hänen käytettävöisjään oli raaka-ainetta ja työkaluja. Mutta manufaktuurityöläistä ei autanut mitään, niinkaan kuin ei ollut toisia työläisiä, jotka osasivat tehdä sen esineen toiset osat, josta valmistamiseen hän vain toisten mukana otti osaa. Toisin sanoin: työläinen, joka tähän asti oli seisunut omilla jalvillaan, liitettiin nyt tuotantoelimityöhön, hänestä tuli vain kokonaisruumiin yksi elin, hän voi tuottaa vain yhdessä kokonaisruumiin kanssa ja niin ollen elääkin vain siinä tapauksessa että sekin eli.

Mitä pitemmälle tämä kehityskulku edistyy, sitä lujemmin liittyy yksityinen työläinen tähän elimityöhön. Mituinen työskentely yhdessä ainoassa, verrattain yksinkertaisessa osatoiminnassa johtaa sekä ruumiilliseen että henkiseen surkastumiseen, kun ei ruumiilla eikä hengellä ole tilaisuutta harjoittaa muuta kyhjiään. Täten tulee työläisen ajantuloon yhä vaikeammaksi tulla toimeen, jos hänet

temmataan pois tuotantoprofessista. Ja toiselta puolen: kun työläiset manufaktuuriammattissaan työskentelevät toistensa yhteydessä, niin ei heidän työnsä nopeus, taitavuus ja voimaperäisyys enää ole kunkin yksittäisasia, vaan toisen työn tulee sekä nopeuteen että laatuun nähdä sovelma yhteen toisen työn kanssa. Koska on välttämätöntä, että työläinen lähettää yhtä paljon materiaalia ja oikealla, samalla tavalla kuin hänen lähin työtoverinsa, tulee jokaisen tarvoin sopeutua ammatin tarpeisiin ja vaatimuksiin. Manufaktuuriammattis- ja on tuotanto kehittynyt suunnitelmamukaiseksi; kukaan ei tuota niin paljon ja sellaisia tuotteita kuin hän haluaa, vaan niin paljon ja sellaisia kuin on välttämätöntä yhteistarvetta varten, joka suunnitelmallisesti on etukäteen määrätty.

Kaikesta tästä huolimatta on ja pysyy manufaktuurin mallitessa työläisen persoonallinen taitavuus tuotannon perustana.

IV.

Tähänastiset tarkastelumme selvittivät jo useita muuttoksia, joita lisäarvon synnyttäminen oli saanut tuotannossa aikaan. Reskiojan tuotantotapa oli kästtyö. Sen mallitessa oli työn pääasiallinen tarkoitus ja päämäärä käyttää arvo, s. o. hyvien, tarkoituksenmukaisten tuotteitten synnyttäminen. Tietytinkin täytyi kästtyöläisen myydä tuotensa, jotta hän niistä eläisi ja räsä mielessä pyrki hän ansaitsemaan vaihtoarvoa, s. o. rahaa. Mutta tämän päämäärän voi saavuttaa — ainakin kästtyön tukioistujajalla — vain siten, että valmistii

hyviä tavaroita; sillä muuten niitä ei olisi ostettu. Sitten piristautuivat kiinteät yhteiskunnalliset olosuhteet, ja keskiaika oli loppunut. Tämä ilmeni etenkin siinä, että pääoma alkoi kasaantua kauppan ja koronkiskonnan avulla ja että lukuisat työläiset wajosivat täydelliseen köyhyyhtein. Seurauksena tästä oli meidän jo kutvaantam-me ko-operatio.

Kapitalisti, joka pani käyntätöön ko-operation, tetti jen jo heti alusta lähtien siinä mielessä, että hän ansaitti sillä rahaa. Kuitenkin näyttää siltä kuin hän olisi pyrkinyt tähän aluksi koettamalla saada myydyksi mahdollisimman paljon tavaroita, niin että yhä edelleenkin näytti käyttötavo pöyhysvän tuotannon pääasiallisena tarkoituksena. Mutta yksimielinen ko-operatio oli wain lyhyt määliste manufakturiin, j. o. se wain awasi tietä työpajan piirissä tapahtuvalle työnjaolle. Jo niinpiankuin tämä alkoi, laittasi käyttötavo olemasta tuotannon liikkeellepanewa ja suuntaa määrääwä woima ja sen sijalle astui nyt waihtoawo. Tämä merkitsee sitä, että kapitalistin pyrkimykseenä ei enää ollut hywän tavaran valmistaminen, wain tavaran saattaminen halvemmaksi. Tämän tapahtuman todellista taloudellista merkitystä — mikä on, kuten olemme nähneet, työwoiman arvon vähentäminen ja lisäarvon senkautta suurentaminen — ei kapitalisti tunne. Hän tietää wain, että jos hän saa tavaran sa halvemmaksi, niin menetti, j. o. ostajapiiri kaswaa. Mutta huolimatta siitä ollaanko selwillä asian todellisesta laidasta, tulee waihtoawosta, tavaran halvaksi tekemisestä, nyt tuotannon liikkeellepanewa ainoa woima.

Tuotannon halvaksi saattaminen merkitsee työn tuot-

tarvaisuuden kohottamista eli suuremman tarvaramäärän synnyttämistä samalla työväellä. Pääoma pyrkii siis yhä enemmän suurentamaan sitä raaka-aineen määrää, mikä määrätynsuuruinen työvoima muuttaa tarvaksi.

Kysykäämme nyt: miten syntyy arvo ja lisäarvo asiain näin ollessa? Sehän on tietysti pääoman kannalta katsoen ratkaiseva näkökohta. Tuotannon halpeneminen johtuu siitä, että ne arvot, joita yhtiä suurena pöyhynyt työvoima synnyttää, tulevat yhtiä suuremmiksi ja suuremmiksi. Kun työvoima on toiminnassa, niin kuluu sekä raaka-ainetta että työkaluja. Raaka-aine katoaa heti, mutta työkalu vain vähitellen pitkäaikaisen käytämisen jälkeen. Mutta niiden arvo ei katoa, vaan se siirtyy tuotteeseen. Kun puuvillanavlasta tehdään niin ja niin monta sakkaria, niin puuvillan arvo ilmenee nyt sakkissa. Samaten ilmenee niissä kulutetun työkalun arvo, mikä jatabantuu kaikkien sillä valmistettujen sakkien kesken. Siis raaka-aineen ja työkalun arvo ei muutu tuotannossa. Se jää tuotteeseen yhtiä suurena kuin se oli raaka-aineessa ja työvälineissä. Tämän vuoksi nimetään sitä kiinteäksi (s. o. muuttumattomaksi) pääomaksi. Sitävastoin työpalkkana liikkellelaskettu pääoma ei enään sijälly valmisteseen tuotteeseen, vaan sen sijaan astuu uusi arvo, jonka työvoima on luonut. Tämä uusi arvo on suurempi kuin työpalkka. Näinollen on siis työpalkkana maksetun pääoman arvo tuotannossa muuttunut, ja sitä kutsutaan tämän takia vaihtelevaksi pääomaksi.*)

*) Suomenkielessä myöskin liikkuvaksi, silmälläpittaen tämän pääoman erästä toista ominaisuutta. Käytämme paremman puutteessa tätä sanaa.

Jos käytämme näitä nimityksiä kuvaamaan ästen selvittämiämme seikkoja, niin voidaan sanoa, että tuote on sitä halvempi, mitä suurempi siihen käytetty kiinteä pääoma on vaihtelevaan eli liikkuvaan pääomaan verrattuna. — Muuan esimerkki tekee asian vielä selvoimmaksi. Oletetaan, että määrätyn raaka-aineen muokkaukseen määrättyillä työkaluilla tarvitaan 10 työläistä. Nyt tehdään keksintö, joka saattaa työn tuottavuuden kymmenkertaiseksi. Yhdeksän työmiestä erotetaan työstä; yksi ainoa työläinen, joka jää jällelle, muokkaa — uufilla työkaluilla — saman määrän raaka-ainetta samassa ajassa kuin aikaisemmin kymmenen. Silloin on tuote tullut tavattoman paljon halvemmaksi. Liikkuva pääoma on nyt kymmenen kertaa pienempi kuin aikaisemmin; kiinteä pääoma on sitävastoin todennäköisesti tullut suuremmaksi, sillä muokatum raaka-aineen arvo on pysynyt samana, mutta nuo uudet paremmat työkalut ovat tavallisesti paljoa kallimmat kuin vanhat. Siis yleisesti sanottuna: kiinteä pääoma on kasvanut liikkuvaan verrattuna.

Tämä on laki, joka aina pitää paikkansa: mitä suurempi kiinteä pääoma on liikkuvaan verrattuna, sitä pienempi on tuotteen arvo.

Jos nyt tarkastamme manufaktuurityöläistä ja hänen työkaluaan sekä sitä raaka-ainetta, jota hän sen avulla voi muokata, niin huomataan ensi silmäyksellä, että hänen työpalkkansa (liikkuva pääoma) on vielä verrattain suuri tuotantovälineitten (kiinteän pääoman) rinnalla.

Tähän tulee lisäksi, että manufaktuurin vallitessa tuo-

tanto oli vielä yffinomaan riippuvainen työläisen per-
sonallisesta valmistuskyvystä ja kelmollisuudesta.

Näinollen tuli pääoman kessä keino, jota tarvatto-
masti kohotti kiinteän pääoman määrää tarvitta-
waan työvoimaan verrattuna ja jota samalla teki tuo-
tannon riippumattomaksi työläisen personallisesta työky-
vystä.

Tämä keino oli kone.

V.

Kone eroaa käsityöläisen ja manufaktuurityöläisen
työkalusta siinä, ettei sitä käytettäessä valmisteta työtä,
s. o. raaka-aineseen vaikuttamista suori-
ta enään ihminen, vaan koneellinen laite.
Se siis ei ole koneessa oleellista, että sitä käytetään
höyryn, veden tai tuulen voimalla. Waikka ihminen
käyttäisikin wäkipöyrää käsillään, niin olisi laite sittenkin
kone, kunhan waan niitä työkaluja, jotka muokkaawat
raaka-ainetta, ei käytä ihmiskädet vaan koneelliset lait-
teet.

On ilman muuta selvää, miksi juuri tämä on
oleellisinta koneessa. Sen avulla käy tuotteen valmistami-
nen riippumattomaksi työläisen personallisesta työky-
vystä. Tämä asiaintila nähtäytyy jo ulkonaisestikin sel-
västi siinä, että kone voi yhtäaika käyttää niin monta
työkalua kuin halutaan. On wain lisättävä laitteita ja
käyttövoimaa vastaavassa määrässä, niin voidaan ko-
neeseen liittää yhä uusia työkaluja ja siis myöskin syn-
nyttää juuri määrä tuotteita yhdellä kerralla. Mutta

manufakturiyhöläisen käytettävissä ei ole muuta kuin kassi kättä, ja hyvin hartoinaista on, että hän voi niillä yhtäikaa hallita kahtakaan työkalua, koska hän ei tavallisesti saa jaksaa huomionsa yhtäikaa kahteen työprofessiin.

Niin tekee kone tuotteitten määrän riippumattomaksi työläisistä. Samaten myös heidän laadusta. Ei enään riipu työläisistä, tuleeko tuotteesta hyvä vai huono, vaan koneen täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. Tämä on niinsanoaksemme tosin se napasjoni, joka vielä sitoi alkavaa koneellisuutta manufakturiin. Sillä aluksi itse koneitakin valmistivat manufakturiyhöläiset ja niinollen riippui niiden täsmällisyydestin — ja myöskin siis niiden tuotteitten laatu — kunkin työläisen kyvykkäisyydestä. Kesti monta vuosikymmentä, ennenkuin koneet itse valmistivat koneita.

Siten oli saatutettu ne kassi tekijää, joita pääoma kaipasi: nyt voi vähäinen määrä työvoimaa (liikuttavaa pääomaa) muuttaa valtavan määrän raaka-ainetta (kiinteää pääomaa) tuotteiksi. Kun samalla kone, joka niinkään on kiinteää pääomaa, on paljon kalliimpi kuin vanha työkalu, niin on kiinteä pääoma käynyt liikuttavaan nähdén vieläkin suuremmaksi.

Mutta käykö sitten tuote halvemmaksi, vaikka työvälineet ovat kallistuneet? Kun koneen — kuten aikaisemmin työkalunkin — koko arvo siirtyy tuotteeseen, ja kun tämä arvo nyt on paljoa suurempi, niin on aivan selvää, että se koko arvosumma, mikä työn kautta siirtyy tuotteeseen, on nyt paljoa suurempi kuin manufaktuurin mallitesä. Tästä huolimatta on nyt jokaisen eritavaran arvo

pienempi, sillä kone tuottaa suhteettoman paljon enemmän tavaroita kuin työkalu. Jotta nyt saataisiin tuotteisiin kiertämään paljoo suurempi työvälineitten ja raaka-aineitten arvo, tarvitaan paljoo vähemmän työtä, niin että tuotteen arvo on paljoo pienempi, kun otetaan huomioon: yhtä suuret tuotemäärät.

Tämän selvittääkseen annan esimerkki. Otaksutaamme että 50 markan arvoinen työkalu riittää 500 markan arvoisen raaka-aineen muokkaamiseen. Tähän tarvittakoon 10 markan edestä mutta työtä. Silloin on tuotteen kokonaisarvo:

50 mf.	työkalusta
500 "	raaka-aineesta
10 "	muudesta työstä
560 mf.	

Kun nyt koneella suoritetaan sama työ, niin kiinteä pääoma käy kaksinkertaiseksi. Silloin sisältyy tuotteeseen seuraavat arvot:

100 mf.	koneesta
1000 "	raaka-aineesta
10 "	työstä
1110 mf.	

Arvo on paljoo suurempi mutta tuotteitakin on kaksinkertoin. Mitaisempi määrä tuotteita on nyt vain 555 mkan arvoinen.

Tässä olemme otaksuneet, että kone itse on niin paljoo kallimpi kuin se lisää työn tuottavuutta. Mut-

ta niin ei juinkaan tarvitse olla asianlaita. Kone joka maksaa kymmenen kertaa niin paljon kuin työkalu, voi mahdollisesti kasvattaa tuottavuutta tuhattakertaiseksi. Silloin on tuotteen arvo seuraava:

500	mf. koneesta
50,000	,, raaka-aineesta
10	,, uudesta työstä
50,510	mf.

ja jos se jaetaan sadalla, niin saadaan vain 505: 10 mf. Saman tuotemäärän arvo, kun se tuotettiin työkalulla, oli 560 mkaa.

* * *

Jos nyt luomme katsoen kaikkiin tähänastisiin tarkasteluihimme, niin huomaamme, että pääoman saalistamisshimo — j. o. pyrkimys lisäarvon kasvattamiseen — on tähtitellen mullistanut koko tuotantotavan. Käsitöistä kulkee kehitys ko-operation ja manufaktuurin kautta koneitten avulla harjoitettuaan suurteollisuuteen. Kun käsityön valitessa oli ihminen ja hänen persoonallinen tuotantonsa tärkeintä ja oikeastaan tuotannon ainoa synnyttäjä, joka käytti työkalua vain yksinomaan apuvälineenä, niin kasvoi manufaktuurin valitessa työkalun merkitys, varsinkin siksi, että työ „yhdistymälistui”. Yksityisellä työläisellä ei ole sinänsä mitään merkitystä, jos ei ollut toisia, jotka työskentelevät hänen kanssaan. Tämä kehitys kulkee suurteollisuuden valitessa

huippuunsa. Kone on työväline, jota alusta pitäen on voitu käyttää vain yhteiskunnallisesti. Samalla syrjäyttää se työlläisen johtavasta asemasta, niin että suhde on aivan päinvastainen kuin suhteellisuuden aikana: kone on tuotannon varsinainen kannatin, ihminen on vain sen apukeino. Käsitöläinen tiefi tarkein, mitä hän persoonallisesti oli aikaansaanut; manufakturityölläiselle tämä jo oli mahdollonta, korkeintaan muutamia yhdessä voivat sanoa sen ja sen työn tehneensä; konren hallitessa ei tuotteessa näy jälkiäkään siitä mitä kufin persoonallisesti on suorittanut.

Tietystikin on tämä laikkaamaton tuotteitten lisääntymisen ja halpeneminen ollut sopuoinnussa jätöistytksen edistymisen kanssa. Sillä eihän tavaroitten halpeneminen itsessään merkitse mitään muuta kuin sitä, että niiden valmistamiseen ei enään tarvita niin paljon työtä kuin aikaisemmin. Voi olla ihmiskunnalle vain hyödyksi, että tähän suuntaan yhä vain edistytään. Mutta nyt kohtamme esteen, jonka yli ei pääoma voi astua.

Koneen käyttämisen tulee säästää työtä. Mutta tässä on vain järkeä siinä tapauksessa, että koneen itsensä valmistamiseen ei kulu enemmän työtä kuin mitä se sitä säästää. Jos esim. kone lisää työn tuottavuisuutta kymmenkertaisesti, niin tulee sen 10:stä työlläisestä tehdä 9 tarpeettomaksi. Otaksukaamme, että jokainen työlläinen luo päivässä muuta arvoa 6 markan edestä, ja että kone tekee työn, johon muo 10 työlläistä tarvitsisivat 1,000 päivää, niin koitvaa kone silloin työn, jonka arvo on $9 \times 6 \times 1,000 = 54,000$ markkaa. Tietystikään ei kone siis saa markkaa enempää kuin 54,000 markkaa. Mutta minnkään kuin se markkaa vähemmän niin siitä on

ihmiskunnalle hyötyä. Mutta ei pääomalle! Sillä se ei suinkaan maksa työläisille koko tuota 54,000 markkaa, minkä he työllään luovat, vaan vain osan siitä. Jos otaksomme, että se maksaa työläisille siitä puolet, niin tekee tuotteitten työpalkko vain 27,000 markkaa. Tästä seuraa, ettei pääoma voi käyttää hyväkseen konetta, jos se maksaa enemmän kuin 27,000 markkaa. Tapaamme täten siis kohdan, jolloin pääoma on saapunut toimintapiirinsä rajalle ja jolloin se ei enään voi toteuttaa käytännössä ihmiskunnalle edullista työn tuotantotavain edelleen kohottamista. (Sivumennen huomautettavaan, että sen toiminnan rajat ovat sitä ahtaammat, mitä alemmaksi työpalkat ovat poljetut.) Olemme joutuneet siis rajapatsaalle, joka viittaa meille tietä kapitalistista korkeampaan tuotantotapaan.

Kun nyt olemme nähneet, miten pääoma on mulistanut tuotantotavan siirtymme kysymykseen, mitä tämä on vaikuttanut ihmisten elämään („yhteiskunnallisiin oloihin”).

II Luku.

Työväestö ja lounet.

I.

Se, jota tahtoo oikein käsittää kapitalistisen aikalautemme taloudellisia suhteita, ei saa unohtaa, että tuotannolla on kapitalismin vallitessa kaksi eri tarkotuspäätä: käyttökäytöksen hennyttäminen, mikä oikeastaan tulisi olla tuotannon ainoa tarkotus, sekä arvon ja lisäarvon voittaminen. Edellistä käytetään keinona jälkimmäisen saavuttamiseksi. Tämän takia on kapitalistisessa tuotantoprofessissa aina erotettava sen tuotantoa muodostava ja arvoa muodostava puoli (eli sen käyttöarvoa muodostava ja vaihtoarvoa muodostava puoli).

On selvää, että se tuotantotavan muuttus, jota olemme tutkineet ensimmäisessä luvussa, on saanut aikaan valtavan edistysasteleen ihmiskunnan hyväksi. Oli pääoman tarkotus sitten ollut mikä tahansa, se vain on varmaa, että sen vaikutuksesta nyt synthy paljoo vähemmällä työllä paljoo enemmän tuotteita kuin esi-ikäimme aikana. Se on vain perinpohjin uudistamalla tuotantoprofessin tuotantoa muodostavaa puolta voinut parantaa sen arvoa muodostavaa puolta.

Mutta ei silti ole poistunut maailmasta se etujen vastakohtaisuus, mikä vallitsee kapitalistien ja ihmiskunnan välillä. Sillä vain tuotteitten lisääntyminen, siis käyttöarvo, edisti siivistystä ja vain se siis oli ihmiskunnan etujen mukaisista. Mutta se oli kapitalistin kannalta aivan yhdenkertainen; se oli hänelle vain keino lisäarvon kasvoamisen saavuttamiseksi; hänelle oli siis pääasiana vaihtoarvo.

Tämä on vastakohta joka suurenee sitä mukaa kun kapitalistinen tuotanto itse edistyy. Yksintertaisen kooperation vallitessa tämä vastakohta on vielä aivan mitätön. Lisäarvon kasvaminen saadaan tällöin aikaan yksinomaan siten, että tuotteitten määrää lisätään. Manufaktuurin vallitessa esiintyy tämän ohella työvoimaa suoranaiseksi halvennusta saattava tekijä: kun osatyö on tullut käytäntöön, niin työvoimaa ei tarvitse enään niin pitkän ajan kuluessa ja monipuolisesti tehtävänsä kouluauttaa. Sen arvo laskee siis vielä nopeammin kuin tuotteitten. Vastakohta kärjistyy huippuunsa suurteollisuuden vallitessa. Koneet tekevät tuotteitten hinnat tavattoman paljon halvemmiksi; mutta yhtä suunnattomasti saattaa se työvoiman halpenemaan suoranaiseksi, sillä se riistää työläisen kädestä kokonaan käsityökalun; työläisestä, joka aikaisemmin oli tuotannon warsinainen kannatin, tekee se vain apurinsa. Kouluauttamisen kustannukset siis jäästyvät. Sitäpaitsi tekee kone usein työläisen ruumiillisen voiman tarpeettomaksi. Tästä on seurauksena tähän asti aadistamattoman työvoiman suoranaista halpenemista synnyttävän

keinon käyttäminen, nimittäin naisten ja lasten työtä.

Tavaran arvo on, kuten tiedetään, yhtä suuri kuin sen uudelleen tuottamiseen tarvittavan työn arvo. Tavaran arvoa ei näet määrää se työ, mikä sen valmistamiseen tarvittiin, vaan työ, mikä tarvitaan uuden, samanlaisen tavaran tuottamiseen. Jos esim. tehdään uusi kekkintö, niin laskeutuu sen takia jo valmiitten tavaroitten arvo, jotka oli tuotettu ilman tuon uuden kekkinnön apua. Sillä se suurempi työmäärä, jonka niiden tuottaminen vaatii, ei enään ole yhteiskunnallisesti välittämätöntä. Ja vain yhteiskunnallisesti välittämätön työ on arvoa.

Tämä pitää myöskin paikkansa siihen tavaraan nähden, jonka nimi on työvoima. Senkin arvo on yhtä suuri kuin se työ, joka on yhteiskunnallisesti välittämätöntä uuden samanlaisen työvoiman synnyttämiseksi. Tähän ei kuulu vain työläisen itsensä elantokustannukset, vaan myöskin hänen perheensä ylläpito; sillä ilman sitä ei voisi uutta työvoimaa syntyä. Kun nyt koneet tulivat käytäntöön, saattoivat työläisten vaimot ja lapset itse ansaita elantokustannuksensa, tai ainakin osan siitä. Työläinen ei enään oikeastaan itse valmistanut tuotetta, vaan oli hänen toimintansa tullut upeissa tapauksissa aivan koneelliseksi, joskaan ei tosin kaikkiä tällaisia; usein se rajoittui jontun voipustimen edestakaisin kuljettamiseen y. m. s., mihin ei tarvinnut taitoa eikä ruumiillista voimaa. Näinollen ei tarvittu tällaisen työn suorittamiseen täysikasvaneita miehiä, vaan saattoivat naiset ja lapset sen hyvin suorittaa. Ajatus lasten ja naisten käyttämiseen näissä töissä sai sitä suuremman

fantatavuuden, kun koneilla oli ryhdytty suorittamaan samaan aikaan useita enemmän naisten suorittamia koti töitä, kuten kehäämistä ja kutomista.

Niin oli kapitalismin vallitessa koneitten käyttämisen välittömänä seurauksena naisten ja lasten työ. Tästä käy mitä selvemmin ilmi, miten lisäarvon enentämisyhtymys taistelee tuotteitten halvenemisen hyväateleviä yhteiskunnallisia seurauksia vastaan: kone on jokaiselle hyödyksi sen takia, että se on oiva keino tuotteiden lisäämiseksi; mutta sentään, että koneen avulla sitäpaitfi pyritään kasvattamaan lisäarvoa, astuu miesten työn sijaan turmiollinen naisten ja lasten työ.

II.

Statsumme lukijaimme tuntevan ne karheat vaiikutukset, joita naisten- ja lastentöy on saanut aikaan työväenluokan olosuhteissa. Koska meidän tehtävämme nyt on osoittaa vain mahdollisimman lyhyesti asioiden sisäinen yhteys, niin emme tässä ryhdy kutvaamaan niitä hirtittäviä kärsimyksiä, joita naisten- ja lastentöy on työläisille aiheuttanut, vaan wiittaamme tässä vain lyhyesti, että *M a r y* esittää *R a p i t a l -*teoksen I osassa niistä sijältörikkaan ja huomattavan kokoelman.*) —

*) Mainitun osan Maryn pääteosta pitäiji piakkoin ilmestyä suomeksi, joten suomalaisenkin lukija kohdakkoin voi näihin tosiasioihin tutustua. — Kirjoittaja mainitsee useita muitakin lähdekirjoja, mutta kun ne ovat vieraskielisiä, eikä niiden suomenkielellä ilmestymisestä ole lähimässä tulevaisuudessa toivoakaan, niin jätän ne mainitsematta.

Rainostettavaan vain vielä kerran sitä seikkaa, että tällainen asiain kehitys oli täysin sopuvoimissa tuotanto-professin arvoa muodostavan luonteen kanssa, minkä päämäärä on lisäarvon kasvattaminen, mutta ei sitä vastoin suinkaan sen tuotantoa muodostavan luonteen kanssa, jonka päämäärä on ihmisten tyhdyttämisen tuotteilla.

Koneitten kapitalistisen käyttämisen toinen välitön seuraus oli työpäivän pidentäminen. Riittävän kuin työlläinen käytti käsillään työkalua, rajoitti hänen ruumiinvoimansa tyhenväisyyks työpäivän wisjiin ehdottomaan määräänsä. Mutta kone toi — ainakin teoretisesti katsoen — toimia keskeytymättä yöt päivät. Käytännössä ei asiantaita ole juuri niin huono, sillä konekin tarvitsee monia „lepohetkiä”, jotta sitä voitaisiin puhdistaa, rasvata, korjata j. n. e. Mutta kuten tiedetään, mie tämä aikaa paljoa vähemmän kuin mitä työlläinen tarvitsee virkistykseen. Pääoman jakelusta mihiimolla on nyt monta syytä koettaa pitää konetta käynnissä mahdollisimman keskeytymättömästi. Kuten tiedetään, johtuu koneen sennyttämisen tuotteen halpuus siitä, että kone valmistaa suhteelloman paljon enemmän tuotteita kuin mitä ihmistyöllä voidaan saada aikaan. Mitä suurempi on niiden tavaroitten luku, joiden tuottamiseen kone pystyy, sitä pienempi on se arvo-osa, joka koneen arvosta lankee kunkin tuotteen osalle. Mutta nyt ei koneen elinaita riipu yksinomaan sen toiminnasta. Silloinkin kun se seisoo, syö sitä ajan hammas. Ei ole siis yhäventekewää, jos kone käy 1500 vuorokauden aikana 24 tuntia kunkin, tai 3000 vuorokauden kuluessa vain 12 tuntia kunkin. Edellisessä tapauksessa se tuot-

taa enemmän kuin jälkimäisessä. Tähän tulee lisäksi, että muu kiinteä pääoma (esim. rakennukset) riittää paljon suuremman tuotantomäärän valmistamiseen. Vielä tärkeämpiä — ja kapitalistin kannalta ainoita määrääviä — ovat niin sanotun „kiertokulun” lait, joita emme tässä tarkemmin ryhdy selittämään, vaan viittaamme vain niihin lyhyesti.

„Pääoman kiertokulun” sanokaan altatvan silloin kun kapitalisti ottaa rahat taskustaan ostaakseen koneita, raaka-aineita ja työvoimaa ja päättyvän silloin kun hän on myynyt valmiit tavarat, niin että rahat ovat jälleen saapuneet takaisin hänen taskuunsa. Silloin on hänen pääomansa tehnyt yhden „kierroksen”. Kapitalistin kannalta on suuriarvoista, miten nopeasti tämä kiertokulku tapahtuu. Jotain tietää, että pienellä pääomalla, joka kiertää nopeasti, voidaan saavuttaa yhtä suuri voitto kuin suuremmalla, joka kiertää hitaammin. Jos esim. 300 markan pääoma on tehnyt 10 kierrosta vuoden kuluessa, niin tuottaa se omistajalleen yhtä suuren voiton kuin 3,000 markan pääoma, joka saman ajan kuluessa on tehnyt vain yhden kierroksen. Tässä on siis laava työala kapitalistin toimelaisuudelle ja kyvykkäisyydelle. Souduttaen kiertokulkua voi hän saattaa pääoman yksittäis-eduillensa hyödyttävämmäksi. Ja vaikka lisääntynyt kokonaismäärä siten ei tulisiakaan suuremmaksi, niin johtaa hän tämän avulla suuremman osan siitä taskuunsa. Mutta nyt on aivan selvää, että työpäivän pidentäminen aina jouduttaa pääoman kiertokulkua. Täten oli jo laita manufaktuurinkin vallitessa. Mutta vasta suuret pääomamäärät, jotka vaativat ottamaan konetyön käyrintöön, tekivät sen kapitalistille välittämättömäksi.

Edelleen puhuu eräs tärkeä, oleellinen seikka työpäivän pidentämisen puolesta koneiden käytäntöön tultua. Se on se, etteivät koneet synnytä lisäarvoa, vaan yksinomaan elävä työvoima. Mutta nyt halpenee tuotteen hinta juuri sen kautta, että elävää työvoimaa työnnettään syrjään. Siis tuo sama keino, millä toisaalta saadaan lisäarvo juurenemaan, estää toisaalta sen kasvamisesta, se kun tekee tarpeettomaksi suuren määrän työvoimaa, joka juuri on lisäarvon ainoa lähde. Tätä asiaintilaa koettaa tietysti pääoma jonkun verran poistaa siten, että se pyrkii käyttämään hyväkseen mahdollisimman kauan sen käytettävää jäänyttä työvoimaa.

Bihdoin ei saa unohtaa, että jokainen kone on maanassa tulla käyttökelvottomaksi jonkun muun kelpinön takia ja käydä siten ajanoloon aivan arvottomaksi. Tätä vastaan ei ole muuta kuin yksi ainoa keino: mahdollisimman nopea koneen käyttäminen, siis mahdollisimman pitkän ja jos mahdollista, keskeytmättömän työtajan käytäntöön ottaminen, jotta kone mahdollisimman nopeasti tulisi tyhstän käytettyä.

Kaikki nämä seikat ovat johtaneet suorastaan tuhoisaan työpäivän pidentämiseen. Sitouutamme yksiyhiskohdat, koska, kuten sanottu, nyt on puheena vain asioiden teoreettinen yhteys toisiinsa. Asian kuvaamiseksi mainittakoon vain yksi esimerkki. Tammikuun 14 päivänä 1860 huomautti eräässä kokouksessa Nottinghamissa Englannissa eräs viranomainen: „Mitä tulee ajatella kaupungista, joka pitää yleisen kokouksen aموافق، että miesten työpäivä rajoitettaisiin 18 tuntiin!”

III.

Työpäivän tavaton pidentäminen, mikä oli koneitten käytäntöön oton välitön seuraus, vaikutti heti kahdella tavalla pääoman lisäarvonälän tuhattamiseksi. Työläiset uupuiivat niin, että pianin saavutettiin se kohta, josta alkaen työn voimaperäisyys niin nopeasti laskeutui, että työpäivän pidentämisestä ei enään ollut hyötyä. Luotavan arvomäärän suuruus ei näet yksin riipu sen synnyttämiseen käytetyistä työtunneista; paljoo enemmän se riippuu siitä, miten paljon näinä tunteina työtä tehdään. Ja on selvää, että jos päivässä tehdään työtä 15, 16 tai 17 tuntia, niin sen voimaperäisyys, j. o. tuotantokyky tuntia kohti, voi olla wain sangen pieni. Kapitalistit tosin luulewat, että työläisten wikeus oli vähäarwoinen, koska kerran kone teki itse warkinaisen työn. Ja tämä — niin he arwelivat — tuotti 17:sfä tunnissa enemmän kuin 16:sfä. Mutta nyt tuhoutui työläisten terweys niin huomattawasti, että waltion oli pakko ryhtyä asiaan, warkellakseen kansakuntaa täydellisestä hentisestä ja ruumiillisesta tuermiosta. Englannissa — maassa, missä kone ensinää laajemmassa mitassa tuli käytäntöön —, on jo wuodesta 1802 alkaen laadittu työwäensuojelulakeja. Ne jäiwät tosin niin kauan woimattomiksi kunnes työwäenjärjestöt oliwat kyllin woimakkaat puolustamaan niitä omalla mahdillaan. Mutta sitten kun wähitellen työpäiwä lyhenemistään lyheni, opetti käytäntö tuntemaan tuon läheisen suhteen, mikä wallitfi työajan ja työtyöhyön wälillä: työn woimaperäisyys kaswoi kuin itsestään ja yksin wain siksi, että

työläinen saattoi heti olla tarffaamaisempi ja wutterampi, kun häntä ei enään niin ylenmäärin rasitettu.

Pääoma on myöskin tätä osannut käyttää hyväkseen. Se käänsi nyt huomionsa työn woimaperäisyyden keino-
tetoiseen kohottamiseen, ja koetti työläisiä an-
rasti jännittää mällä saada lyhemmän työpäi-
wän aikana tuotetuksi yhtä paljon kuin aikaisemmin oli
pitempänä tuotettu.

Tässä käytti se hyväkseen kahta keinoa: se jou-
dutti koneitten nopeutta ja asetti yhden
työläisen hoidettavaksi yhä suuremman
määrän koneita. Seurauksena oli työn woimape-
räisyyden suunnaton kasvaminen; niin suunnattomasti
kohosi työläisten hyväkseen käyttäminen lyhyessä ajassa,
ettei kukaan sitä olisi woinut aikaisemmin uneksiaakaan.

Walaisitakoon tätä parilla esimerkillä. 1847 panttiin
Englannin muutamissa kutomatehtaisissa (kutomoissa ja
kehräämöissä) käyntäntöön 10-tuntinen työpäiwä. Heti jou-
dutettiin kehruskoneitten käyntiä 10—20:llä prosentilla.
Ruuden wuoden (1856—1862) kulussa kaswoi silkti-
teollisuuden puolain luku 27 prosentilla, koneitten luku
15½ prosentilla, mutta työläisten luku wäheni 7
prosentilla. Paljon pienilukuisemman työwäestön oli siis
hoidettava paljon lukuisampia ja nopeammin toimivia
koneita! 1863 lausuttiin Englannin parlamentissa: Sen-
sijaan että yksi henkilö aikaisemmin hoiti apulaisen kanssa
kahta kutomakoneetta, hoitaa hän nyt ilman apulaista
kolmea, eikä ole niinkään harvinaista, että yksi henkilö
käyttää neljää konetta. Niinikään walmisti jo wiime
wuosifadan 60-luvulla yksi kutoja wiikon 60 tunnissa
kahdella höyrykutomakoneella 26 kappaletta eräitä liinoja,

joita hän vanhoilla kangaspuilla olisi voinut kutoa vain neljä. 1841 täytyi puuvillatehräajan hoitaa 75 puolaa; 1871 tuli hänen jo hoitaa 350 puolaa ja hän tuotti tällöin vähintään seitsemän kertaa niin paljon kuin 1841.

Nämä ovat tosiasioita, joita Marx tuo esiin jo viime vuosikadan keskitavoiteilta. Mutta tämä kehitys on jatkunut aina viime aikoihin asti, eikä suinkaan vielä ole päättymässä, vaan kulkee yhä samaan suuntaan. Uusimmilta ajoilta on koottu myöskin paljon esimerkkejä tämän kehityksen huimaavasta edistymisestä. Mitä vastaa viimeisinä vuosikymmeninä on järjesteollisuus mahdottomasti paisunut ja yhä edelleen tavattomasti kohottanut työn voimaperäisyyttä, sekä saattanut työläisen lihakset ja hermot tavattomaan jännitykseen. Kukaan ihminen ei voi sanoa, mitä tällä alalla vielä saamme nähdä lähimmässä tulevaisuudessa.

Jos tarkastaa tätä kehitystä, niin voi todella epäillä, kannattaako tehdä enää niin tavattoman suuria uhrauksia vielä lyhemmän työpäivän saavuttamiseksi, kuin työläiset nykyään tekevät. Sillä se aiheuttaa työn voimaperäisyyden kohottamista, mikä taas tuo mukanaan hirvittäviä vaaroja. Ensimmäkin tulla työläisen työvoima paljon nopeammin tuossa tavattoman voimaperäisessä työssä ja toiseksi onnettomuudet lisääntyvät suunnattomasti. Jos nyt ei juuri annettaisikaan arvoa mainitulle epäilykselle, niin joka tapauksessa täytyy kerottaa, ettei työpäivän lyhentäminen yksinään voi ratkaista yhteiskunnallista kysymystä, sillä pääoma on aina keksivä keinoja sen hyöväatekavierien vaivutusten estämiseksi.

IV.

Tähän asti tarkastamistamme tofiasioista ei vielä lähestään ole käynyt ilmi kaikki ne surpeat waitutukset, joita kone on saanut aikaan työläisen elämässä. Kaikki ne haitat, mitä työläisen alistaminen pääoman valtaan on hänelle tuottanut, on kone kärkeistännyt huippuunsa. Jo manufakturi — joka kuten tiedämme, jakoi yhden esineen valmistamisen useamman tehtäväksi — aiheutti siten, että työläinen kehittyi josjain määrin yksipuolisesti. Hän oppi wain osatyönsä ja jäi koko elämänsä ajan siihen sidotuksi, minkä kautta hänen työnsä kadotti paljon entisestä miehätystästään. Kone riisti häneltä tämän osatyönkin ja jätti hänen tehtäväkseen wain pari koneellista kädenliikettä. Työ menetti siis kaiken elähyttävän ja mielelläkiinnittävän sisällön. Tällä on työläiselle mitä hirtvittäwän merkitys, sillä hänen elämässään ei ole muuta sisältöä kuin työ. Työ on hänen ainoa elämäntoimintansa. Meidän ei — itäwä kyllä! — tarwitse lufijoillemme laajemmin kuvata, mitä waituttaa työläisen ruumiiseen ja henkeen se asiointila, että hänen tulee joka päivä esim. alituisesti kasata leimafinta musteeseen tai ajaa hiiliä uuniin. Se kehityskulttu, mitä manufakturin aikana johti työläisen yksipuolisuuteen, on koneitten herruuden aikana edistynyt niin, että sen waitutuksesta työväestö nyt on waarasfa sekä henkisesti että ruumiillisesti täysin surkastua. Tästä antaa Engels oitwan kuvauksen teoksessaan „Englanmin työväenluokan asema” ja Jola suuremmoisessa romanissaan „Työ”.

Edelleen on kone riistänyt työläiseltä kaiken persoonallisen wapauden työn kestäessä. Käsitön

mallitesa riippui kaiikki työläisen persoonallisesta taitu-
 ruudesta ja hänen persoonallisista ominaisuuksistaan. Ma-
 nufakturi rajoitti näiden seikkain merkitystä, mutta työ-
 läinen saattoi kuitenkin, vaihtakin yksipuolisesti, harjaan-
 tua siihen osatyöhön, mihin hänellä oli enimmäen taipu-
 muksia. Tosin hän oli työstään sangen riippuvainen;
 hänen tuli sulautua siihen elimistöön, minkä muodosti-
 wat hänen rinnallaan työskentelevät osatyöläiset. Hän
 ei saattanut, kuten käsityön mallitesa oli laita, laskea
 kädestään työkalua, milloin halusi, eikä myöskään sitä
 käyttää, milloin teki mieli. Toisaalta taas oli työ hä-
 nestä riippuvainen, hänen omittuuksistaan, persoonalli-
 suudestaan, jopa hänen mielialastaankin. Tästä kaiiksta
 on kone tehnyt lopun. Kun kone suorittaa kaiken, riip-
 puu kaiikki siitä, että sitä oikealla tavalla palvellaan, ja
 erittäinkin siitä, ettei sitä häiritä sen säännönmukaisessa,
 keskeytymättömässä käynnissä. On siis wälttämätöntä, että
 ihminen mukautuu siihen ja sen työhön. Hänen tulee
 minutilleen olla paikalla, hän ei saa, niin kauan kuin hä-
 nen työaikansa kestää, hetkeksikään menettää tarkkaarwai-
 suuttaan, lyhyesti, wasta kone on luonut tuon kasarmi-
 maisen tehdaskurin, joka kuolettaa työläisestä kaiken per-
 sonnallisen wapauden jäljetkin, niin kauan kuin hän on
 työssä. Mutta koska, kuten jo mainitsimme, työ kestää
 koko elämän ajan, niin voidaan silloin sanoa, että per-
 s o n a l l i n e n w a p a u s o n k o k o n a a n h ä -
 w i n n y t .

Ja edelleen, yhä edelleen raitwoaa kone. Se ei
 työstä wain wapautta, elämäniloa ja elämännautintoa
 työläiseltä, waan mieläpä itse elämänilkin! Työn
 tuottawaisuuden kohoaminen merkitsee kuten tiedetään, si-

tä, että sama työvoima synnyttää entistä enemmän tuotteita. Manufaktuurin ajanjaksona ei kehitys tätä pitemmälle jatkunut. Mutta kone kohotti alusta pitäen niin suuremmoisesti työn tuotantovaihtuvuutta, että se teki suuria työläisjoukkoja palkattomiksi ja leivättömiksi. Joka kerta kun jossain tuotantohäärässä otetaan entistä parempia koneita käyntäntöön, niin joutuvat lukemattomat työläiset joko hitaammin tai nopeammin tapahtuvan nälkän uolemaksi uhriksi. Tämä ei ole mitään sanoilla leikkimistä eikä liioittelua, vaan se perustuu kylmiin tosiasioihin. — Mary kertoo: „Maailmanhistoria ei tiedä kertoa sen kauheammasta näytelmästä kuin Englannin käsityöläispuuvillatuotosten vähentämisen, vuosikymmenten kuluessa tapahtuneesta, vihdoon 1838 päättyneestä perikadosta. Useat heistä kuolivat nälkään, toiset elättivät perheitään kovan 20 pennillä päivässä.” Ja brittiläisen Sääntöjen kenraalikuvernööri totesi vuonna 1834—35: „Kujunella ei ole vertojaan kaupan historiassa. Puuvillatuotosten luut vaalistuvat Sääntöjen tasangoilla.” — Mutta kun koneet ovat otetut käyntäntöön, eivät ne lakkaa vaikuttamasta samaan suuntaan, vaikka se ei niin räikeästi tule nähtyihin. Englannin tehdastarkeistajain kertomuksista tuo Mary esiin lukemattomia tällaisia todistuksia. Niinpä esim. vuodelta 1858: „Parannetun koneiston ainoa tarkoitus on käsityön vähentäminen.” Tai 1856: „Söhy- ja vesivoiman käytäntöön ottaminen koneistoa varten, jota tähän asti on käytetty käsin, on jokapäiväinen tapahtuma.”

Työttömyys joukkoilmionä, mikä aikaisemmin oli kokonaan tuntematon, on siis myöskin

koneen aiheuttamaa. Tosin oli aikaisemminkin työttömiä, ja kun sota, kato, tai jokin muu suuri onnettomuus oli tapahtunut, niin oli olemassa joukko:työttömyyttäkin. Mutta tämä oli poikkeuksellista. Waasta kapitalistisesti käydetty konetyö aiheutti joukkotyöttömyyttä alituisena säännöllisenä ilmiönä.

Kuon monet palkattomiksi ja leivättömiksi joutuneet työttömät koettavat tietysti nyt hakea pelastustaan kaitiailta, hirttävät eisiä työtä toisista tuotantohaavoista ja tekevät täten pääomalle mahdolliseksi palkkojen polkemisen työvoiman artoa alemmaksi.

V.

Kuten meidän tarkastelumme osoittaa, on koneitten käytäntöön ottaminen kietonut työväestön hirveisiin kärsimysten lahleisiin. Ensinnäkin on se hajottanut perheen siben, että se on wetännyt naiset ja lapset amanattityöhön. Sitten on se suunnattomasti pidentännyt työpäivää ja saattanut samalla työn suorittamisen suunnattomasti vaikeammaksi, jännittäen yhä voimapeväisemmäksi työläisen jeta henkisten että ruumiillisten voimain käytön, mistä taas on johtunut, että työläisen elintvoima kuluu paljoa nopeammin kuin ennen ja että työnsä tapahtuu werattomasti enemmän onnettomuuksia kuin aikaisemmin. Samalla on kone viistänyt työltä kaiten sijällhyksen ia mielenliinmon; se on tehnyt työn tylsäksi, henteä ja ruumista surkastuttavaksi yksitoikkoisuudeksi; se on samalla laittauttanut työläisen persoonallisen wapauden; se on ai-

heuttanut joukkohyökkömyyden ja tehnyt pääomalle mahdolliseksi polkea aukiota wailla olevien työläisten palkan heidän työvoimansa arvoa alemmaksi.

Tosin ei saata sulkea silmiään siltä tosiasialta, että koneitten vaikutus laikiillo aloilla ei ole ollut täälläinen. Onhan todella muutamia ammattveja, jotka huolimatta koneista ovat aina näihin päiviin asti asettaneet jangen korkeita vaatimuksia työläisten taitavuudelle ja persoonalliselle tuotantotyöhylle, jomaten kuin on ammattialoja, joihin kone ei vielä tyllin perinpohjin ole tuokseutunut, voidaan kuin ruoto raitvota työläisten keskuudessa. Näitä poikkeuksia ei suinkaan tarvitse kieltää, voidaan kuin silti tähdelleen kätittää sen hirtweän wihan, mikä wallasja työläiset ensin ryhtyiwät wastustamaan koneitten kätittämistä. He tunsiwät omisja nahoisjaan niiden tuottaman turmion hirtut, hywintuomintinsa häwitämisen perheensä hajoitamisen ja oman ruumiinsa raiokseamisen, he näkiwät että kone sai kaiken tämän aikaan, ja palawan raitwoisasti kääntyiwät he koneita wastoon, häwittoiwät ne, huusiwät waltiota awukseen niitä tuhoamaan ja luuliwät siten woikansa taistella turmitoa wastaan.

He olitwät perinpohjin erehtyneet. Yhtä wäähän kuin woiitti murhamiehen kädesjä on syhllinen siihen rikokseen, mikä sillä on toimitettu, yhtä wäähän on kone syhllinen siihen turmitoon, jota sen awulla on syhngtetty. Kone on itsesjään ihmisen ystävällinen auttaja, se wopauttaa ihmisen kaitista raskeista ja epämiellyttäwistä töistä, se walmistaa hänelle tilaisuuden aikansa omistamiseen yksin korkeimpiin ja jalompiin tehtäwiin ja jatkamaan kulttuurityötönsjä. Siis kaiken sen mitä kone tuottaa ihmiselle,

pitäisi olla vain funaakselji. Mutta mikä muuttaa tämän funaakseen kiroukseksi? Se on koneitten kapitalistinen käyttöminen. Se on pääoman saalistamisshimo, s. o. koneen käyttäminen liifartvon enentämiseksi, kuten sitä olemme yhteistyiskohdaisesti tarkastaneet. Tämä on tehnyt koneen ihmisen ystävällisestä auttajasta ja vapauttajasta hänen hirtveäksi sortajakseen.

Nyt on selvää, että kabalulle heitettyjen työläisten on ollut etsiminen jotain pelastuksen keinoa. Tästä johtuu uudenlaisen kotityön suuri leweneminen 19:llä vuosijaballa. Tämä kotityö on aivan toisen luontolista kuin aikaisempien vuosijatojen kotityö. Aikaisempi kotityö oli naisten ja lasten työtä kotitarpeeksi, uudenlaisen kotityön taas pääoman hyväksi suoritelutavaa palkkatyötä. Se on erikoisen inhoittatava riistämiskeino. Tässä emme voi ryhlyä sitäkään yhteistyiskohdittain tarkastamaan. Nykyään on jo useimmissa maisja sitä tehdäs lätkää äbäntö suuresti rajoittanut. So noin 50 vuotta sitten säädettiin Englannissa tehokkaita lakia lastentyytä vastaan ja muut maat ovat sitten vähitellen seuranneet perässä.

Kun työväen suojelelainjäädäntö oli saatu kotityötä ja muita talapajuisia teollisuudenhantvoja käsittämiksi, niin sulkeutui se pakotie, johon koneitten muille työaloille tunkeumat työläiset olivat turvautuneet. Sillä tuollaiset liifehaarat pyyhivät pystyissä vain työläisten suurmattomalla riistämijellä. Heti kun lainjäädäntö oli tämän estänyt, oli kapitalistille usein edullisempaa siirtää koneetön käyttöä.

Englantiin niinkuin muittenkaan maitten hallitujia ei suinkaan saattanut tehdäslainjäädäntön käyttäntöön saat-

tamiseen mitään ihmishyösyä, vaan pääasiassa työväenluokan kasvava voima, mikä perustuu sen yhteishyden tunteeseen, solidariteettiin. Sitäpaitsi havaittiin, että jos pääoma mielivaltaisesti sai hallita työväestöä, niin se todella jonkun ajan kuluksa johtaisi turomoon. Ja silloinhan ei enää voisi olla lisääntymisen symppänifestä puhuttakaan. Niin huomaa kapitalistinen yhteiskunta täytyvänsä yhtäikaa yhä enemmän hävittää työläisten elämää ja taas toisaalta käydä rajoittamaan tätä hävitystyötä. Tässä ilmenee yksi niitä monia ristiriitoja, joista kapitalismi on niin rikas, ja joista se ei pääse yli eikä ympäri, mutta joiden perustalle se samalla laskee uuden yhteiskunnan kulmakivet.

Ymmärtääksenne nyt, millaiseksi työväenluokan kohtalo näiden pääoman vastakohtaisen pyrkimysten vallitessa on muodostunut, tulee meidän tutustua pääoman itsensä aiheuttamaan lisääntymiseensä, jota vierastielisellä tavalla kutsutaan pääoman a k k u m u l a t i o f i i.

III L u k u.

Pyhä omaisuus.

I.

Kosta pääoman (kapitaalin) olemus johtuu sen pyrkimyksestä lisäarvon synnyttämiseen, niin on kapitalisti se, joka omistaa toimintansa tämän saavuttamiseksi. Jos joku kerran käyttää jotakin rahamäärää pääomana, se on, kerran synnyttää sen avulla lisäarvoa eikä enään senjälkeen, niin ei hän vielä ole kapitalisti. Sillä hän ei vielä elä lisäarvosta, tämä ei vielä ole hänen alituinen tulolähteenensä. Kapitalistiksi hän tulee vasta sitten kun hän jatkuvasti toistaa tuota samaa menetelmäänsä. Tuotanto ei vielä olisi kapitalistista, jos vain silloin tällöin synnytetäisiin lisäarvoa. Tämän alituinen toistaminen kuuluu siis kapitalistisen tuotannon oleellisiin luonteenominaisuuksiin.

Jos nyt tarkastamme kapitalistista tuotantoa tässä sen todellisessa olemuksessa, s. o. ei yksinäisenä, vaan alituisesti toistuvana menettelynä, niin tulemme useihin uusiin tuloksiin. Tavallisen puheenkäytön mukaan täytyy kapitalistin maksaa työläiselle palkka etukäteen. Työläisillä ei ole mitään, sanotaan, ja he kuolisivat nälkään, elleivät kapitalistit olisi niin hyvántahtoisia, ja soisi heille palkkaa etukäteen niistä elantotarpeista, joita he

huolellisesti ovat itselleen lasanneet. Tästä näyttää asia porvariston kannalta katsellen, ja on sillä tahdottu perustella sitä väärää kuvittelua, että pääomalla siffi on laillinen oikeus voitonsaantin sekä myöskin sitä, ettei muuta työläisen tulee olla kapitalistille kiittollinen. Tieteen tehtävä nyt ei kuitenkaan ole perustella eikä kumota laillisia oikeuksia; pikemminkin on sen velvollisuus tutkia talouselämän tosiasioita. Mutta ne puhuvatkin aivan toista kieltä.

Kuten tiedetään ei työläinen saa kapitalistilta palkkiaan elantotarpeita, vaan rahaa, s. o. jonkun arvo määrän. Mutta hän on kuitenkin jo luonut työllään arvoa, eikä vain niin paljon kuin hän on saanut palkkana tällaisiin, vaan enemmänkin. Todella on kapitalistiluokalla ja siis ennen palkanmaksua hallussaan työläisen luoma arvo ja lisäarvo. Se siis ei maksa työläisille mitään etukäteen, vaan suorittaa heille palkan eräällä viisillä sen arvon osalla, jonka työläiset ovat jo aikaisemmin luoneet ja jonka kapitalistit ovat itselleen omastuneet.

Nyt on raha, josta työläiset ovat palkkana saaneet, vain kuin pankkiosotus elantotarpeitten saamiseksi. He eivät voi mitään muuta kuin antaa se jälleen tällaisiin kapitalistiluokalle, ostamalla elantotarpeita. Mutta miten on kapitalistiluokasta tullut noitten elantotarpeitten omistaja? Ne on työväenluokka synnyttänyt edellisen tuotantotapahduman aikana. Näinollen maksetaan työläisille todella niillä tuotteilla, joita he itse jo ovat valmistaneet. Kapitalistiluokka voi siis antaa työläisille „etukäteen” elantotarpeita vain siffi, että se on nämä edellisten tuotantotapahdumain kuluessa ottanut työväen-

luokalta. „Etukätein” maksetusta palkasta tai jostain „lainaamisesta” ei voi näinollen olla puhetta.

Tämä oikea yhteys käy epäselväksi, jos tarkastetaan vain yhtä ainoata kapitalistia, joka valmistuttaa tavaroita, joita hänen työläisensä eivät häneltä osta, sanoakamme vaikka kultaisia vaivaita. Silloin syntyy se harhakutva, että muka hän „lainaa” palkan omistaan ja että hänen tulee nyt odottaa siksi kunnes tavara on myyty. Mutta harhakutva katoaa heti kun katselee työväen- ja kapitalistiluokkaa kokonaisuudessaan, ja kun sitäpaitsi ei ota huomioon vain yhtä ainoata tuotantotapahumaa, vaan tuotannon oikean yhteyden ja sen alituisen toistumisen. Silloin huomataan, että työväenluokka itse on luonut sen pohjaravaston, josta muka sen palkka etukäteen maksetaan.

Portwariston rakastama toinen kuvittelu on se, että kapitalistit ovat erittäin tärkeä tekijä, koska he „lainaavat” pääomansa tuotannossa käytettäväksi. Tämäkin kuvittelu katoaa, kun kapitalistista tuotantoa katsellaan alituisesti samaan tapaan toistuvana kiertoikkuna.

Jokaisena vuonna lankeaa kapitalistiluokalle vissti määrä lisäarvoa. Tarkastokaamme ensin sitä yksinkertaisista tapauksista, että kapitalistit joka vuosi tuhlaavat kaiken saamansa lisäarvon. Miten on silloin asianlaita?

Olkoon pääoman kokonaissumma 1,000 miljoonaa markkaa. Jos kapitalistit saavat 10 prosenttia korkoa rahoilleen, niin tekee lisäarvo 100 miljoonaa markkaa. Mutta sitä he eivät saa vain yhden kerran, vaan yhdeksään joka vuosi. Kun kapitalistit nyt kynnenevä vuotena ovat tämän määrän kulluttaneet, niin ovat he käyttäneet hytväkseen 1,000 miljoonaa markkaa, siis

juuri alkuperäisen pääomansa määrän. Toisin sanoen: he ovat kuluttaneet koko sen summan, minkä he ehkä alkujaan kerran „lainasivat” (vaikka tosin ei tätäkään kuten vastedes näemme, pidä paikkansa), ja kuitenkin omistavat he kymmenen vuoden kuluttua yhä vieläkin 1,000 miljoonaa markkaa sekä sen lisäksi saavat lisäarvona vuosittain 100 miljoonaa markkaa. Selvemmin sanoen merkitsee tämä sitä, että heidän alkuperäistä omaisuuttansa ei lainkaan enään ole olemassa; he ovat sen kuluttaneet, mahdollisesti juhlineet. Mutta sen on heille lisäarvo vuosittain korvannut, niin että pääoma minkä he nyt omistavat, on pennistä penniin yksinomaan koottua lisäarvoa.

Yksintertaisuuden vuoksi olemme käyttäneet esimerkkiä, että kapitalistiluokka joka vuosi kuluttaa koko lisäarvonsa. Todella ei niin ole laita. Se kuluttaa vain osan lisäarvoa ja toisen osan lisää se pääomaan. Täten tosin siis pitenee se aika, minkä kuluessa se kuluttaa alkuperäisen pääomansa. Mutta ennemmin tai myöhemmin se kuitenkin siihen ajanlohkaan saapuu. Ja toisaalta taas pääoma kasvaa nopeasti sen kautta että siihen suoranaisesti lisätään lisäarvoa, niin että se ajanlohta, jolloin koko pääomana on paljasta kofattua lisäarvoa, koittaa sitä nopeammin.

II.

Työläisille maksetaan palkka sen arvon osalla, minkä he aikaisemmin itse ovat luoneet, eli osalla niitä tavaroita, joita he itse aikaisemmin ovat tuottaneet. Se oli tulos, johon äsken tulimme. Mutta miten ovat sitten nuo arvot, nuo tavarat joutuneet vieraisiin käsiin? Eikö omaisuus riipu työstä? Portoväriäinen tiede samaten kuin nykyisen yhteiskuntajärjestyksenkin puolustajat eivät wäsy meille wakuuttamasta, että omaisuus juuri siksi on niin pyhä, koska ei missään tapauksessa sallita toisen työn hedelmien riistämistä. Kaitille on muuta wakuutettu omaisuutta kuin työn arvosta, eikä millään muulla tavoin muuta woi ansaita omaisuutta kuin ahkeruudella, kunnollisuudella ja työllä. |

Mutta onkohan totta, että työn tulokset ovat sen, joka on työntekin tehnyt?

Olemme jo nähneet, että pääomaa syntyy kasaantuneesta liifäärtwosta. Liifäärtwon, woiton saa kapitalisti. Onko hän nyt luonut sen omalla työllään? Ilmeisesti ei. Sillä olkoonpa wain niinkin, että on kapitalisteja, jotka ahkerastikin työskentelewät, niin heidän woitollaan ja työllään ei ole toistensa kanssa mitään tekemistä. Woiton suuruus ei lainkaan riipu siitä, paljonko kapitalisti on itse tehnyt työtä, waaan yksinomaan siitä pääoman suuruudesta. Se joka miljoonapääomalla harjoittaa tehdasliikettä, kerää enemmän woittoa kuin pienwielijä, joka ei woi sijoittaa liikeseensä enempää kuin 10,000 markkaa; ja kuitenkin tietää jokainen, että pienwielijän on useimmiten ahertaminen itsensä uunwukfiin, kun taas miljoonamies woi mennä käwilemään. Selwimmin näkyy tämä osakkeitten, waltiopaperien y. m. arwo-

paperien omistajista. Sen joka omistaa 100,000 mar-
kan arvoista laitvososafkeita tai valtiopapereita, ei tar-
witse lainkaan tehdä työtä ja kuitenkin saa hän vuosit-
tain leikata tuhansien markkojen arvoista voitokuponleja.
Todella on paljon osakkeenomistajia, kenties useimmat
heistä, jotka tuskin tietävät, missä on se laivos, pa-
nimo, lyhyesti se liikeyritys, josta he voitto-osionsa
saavat; missään tapauksessa he eivät missä itänä ole
työstennelleet.

Se porvariston väite, että työn tulos laivce työn
tekijän hyväksi, ei siis pidä paikkaansa.

Todistelunne onkin niin sitova, ettei myhkään enään
lukaan ajatteleva vastustaja uskalla väittää w o i t t o a
kapitalistin ansaitsemaksi. Sen sijaan väitetään, että ka-
pitalisti on omalla työllään ansainnut itse p ä ä o m a n
ja että hänellä sen perusteella olisi oikeus woiittoonkin.

Olaksukaan nyt siis siinä väitteessä olevan pe-
rää, että pääomat ovat alkuaan syntyneet wäiden omis-
tajien oman työn avulla ja tarkastataamme asiaa siten
lähemmin. Yhden rajotuksen tähtyhy meidän tosin heti
tehdä: ainakaan n y k g ä ä n ei lukaan woi työllään
ansaita pääomaa. Se joka sitä ei usko, koettakoon. Jos
sijoittaisimme esimerkiksi myhkäikaan, niin läisimme tosi-
asioita niin suoraan wästen laswoja, että se oletettu
tulos, mihin nyt koetamme pyrkiä, ei alusta pitäen saisi
puolelleen edes totuuden warjoakaan. Mutta ehtäpä
„wanhana, hnyänä aikana” on ollut niin laita, kuin ka-
pitalistit wäittävät. Ehtäpä se aikaisemmin tosiaan on
käynyt päinää.

Olaksukaan nypa siis, että joku ahferuutenää ja sääs-
tämäähyhtensä avulla olisi 15:nneellä tai 16:nneellä wuosi-

sadalla koonnut 100,000 markan pääoman, jonka hän sitten sijoittaa yritykseen, joka antaa hänelle voittoa 10 prosenttia. Silloin hän omistaa vuoden kuluttua voittoa 10,000 markkaa, mikä ei ole syntynyt hänen työstänsä.

Mistä hän on sen saanut? Miksi hän sen omistaa? — Yksinomaan siksi, että hänellä oli nuo 100,000 markkaa. Vaikka hänellä ei olisi niitä ollutkaan, niin kenties olisi hän mahdollisesti voinut vuoden mittaan säästää rahaa, ehkäpä yhtäpaljon kuin nytkin, mutta hänellä ei silloin olisi ollut tuota samaa 10,000 markkaa. Ne sai hän toki siksi, että hänellä aikaisemmin oli 100,000 markkaa.

Se tämä viittaa eräaseen huomattavaan ja sangen luonteentomaiseen, pääoman aikaansaamaan omistusoikeusperiaatteen muutokseen. Aikaisemmin ansaittiin omaisuutta työn avulla; kunkin täytyi itse työllänsä hankkia haluamansa pääoma. Nyt ei kapitalisti ansaitse omaisuutta siksi että hän omalla työllään olisi sen synnyttänyt, vaan siksi, että hän aikaisemmin on hankkinut erään toisen pääoman. Hänelle ei luovuteta työtä omaisuutta, vaan sen tekee w a n h a o m a i s u u s.

Nyt sanovat pääoman edustajat: tuo voittoa on oikeutettu palkkio siltä, että kapitalisti oli niin pidättyväinen, että hän sijoitti sen tuotannon palvelukseen, eikä sitä tuhlanut. Hänhän olisi voinut kuluttaa sen huveihinsa. — Mutta miten se olisi käynyt päinsä? Kaikki se yllälistyys, minkä nuo „pidättyväiset“ kapitalistit olisivat voineet ostaa rahallaan olisi voinut olla olemassa vain siinä tapauksessa, että se aikaisemmin oli tuotettu. Mutta siihen on tarvittu koneita, raaka-aineita y. m., lyhyesti

kaikellaisia tuotantovälineitä. Jos siis kapitalistit tah-
toivat jotain kuluttaa, niin täytyy heidän ensin käyttää
osa pääomaansa koneitten, raaka-aineitten y. m. hankkimi-
seen. He eivät voi mitenkään kaikkea tuhata, niin kau-
van kuin he eivät ole oppineet syömään koneita ja
raaka-aineita.

Mitä siis kapitalisti tekee 10,000 markan voitolla?
Tiedämme sen jo: osan hän siitä kuluttaa, toisen osan
hän lisää pääomaan, eli, kuten sitä nimitetään
wieraalla sanalla, hän „akkumuloi” sen.

Totta toisimme jälleen käyttää ykfinfertaista laskel-
maa, niin otaksunme, että hän lisää k o k o tuon 10,000
marffaa pääomaansa ja täyttää oman tarpeensa muualta.
(Esim. ei ole mahdotonta otaksua, että voitto kaikkiaan
tekee 20 prosenttia, ja että hän puolet kuluttaa ja puo-
let akkumuloi.) Hän alottaa siis toisen liikeruotensa
110,000 markan pääomalla.

Toisen vuoden päätyttyä hän omistaa 121,000
marffaa, nimittäin 100,000 marffaa alkuperäistä pää-
omaa, 10,000 marffaa lisäarvoa ensi vuodelta ja 11,000
marffaa lisäarvoa toiselta vuodelta. Wiimemainittu
summa on alkuperänsä mukaan vielä jaettava kahtia.
Siitä on näet 10,000 marffaa alkuperäisen pääoman
tuottamaa voittoa toiselta vuodelta ja 1,000 marffaa
ensi vuonna akkumuloidun lisäarvon toisena vuonna syn-
nyttämää voittoa.

Siihen 10,000 marffaan nähden, jonka alkuperäinen
pääoma tuotti toisena vuotena, pitää paikkansa kaikki se,
mitä on sanottu ensi vuoden lisäarvosta. Kapitalisti
voi sen omaksua, koska hän kerran on tehnyt työtä ja
koska hänellä sen perusteella on pääomaa. Mutta miten

on noiden 1,000 markan laita? Ne ovat edellisenä vuonna saatutetun 10,000 markan voittoa. Niillä ei enään ole mitään yhteyttä kapitalistin omaan työhön. Kapitalisti jaa omaan nuo 1,000 markkaa yksinomaan jentafia, että hänellä aikaisemmin oli nuo 10,000 markkaa! Mahdollisesti saatutti hän nuo 10,000 markkaa sifji, että hän aikaisemmin oli tehnyt työtä; mutta noita 1,000 markkaa hän ei saatuta mistään muusta syystä kuin siitä, että hän aikaisemmin oli jotain ansainnut.

Mutta asia ei tähän pääty, vaan w u o s i w u o d e l t a tuottaa alkuperäinen pääoma voittoa 10,000 markkaa, nämä lisätään pääomaan ja tuottavat ne w u o s i t t a i n k u i n 1,000 markkaa. W y ö s t i n k u i n 1,000 markkaa akkumuloidaan, lisätään pääomaan, ja tuottavat ne w u o s i t t a i n k u i n voittoa 100 markkaa. Eikä mitään estä akkumuloinnasta näitä 100:taon markkaa ja wetämästä niistä voittoa w u o s i t t a i n 10 markkaa; ja niin edespäin aina loppumattomiin! Jos kapitalisti tekee täten — eikä tämä suinkaan ole mitään mielikuvituksen tuotetta, vaan hän sen todella tekee —, niin hänen alkuperäinen pääomansa w a i n kahdeksassa w u o d e s s a on kasvanut enemmän kuin kahdeksataifeksi: 100,000 markkaa on lisääntynyt 214,000 markaksi. W a i n kahdeksakymmenessä w u o d e s s a on kasattu lisääntynyt jo niin suuri, ettei alkuperäistä 100,000 markkaa enään kannata ottaa huomioonkaan.

Mjateltakoon nyt, että jo enemmän kuin neljän w u o s i t t a i n aikana pääoma on kasannut kerta kerralta, voittoa voitolle, niin voidaan kysyä, onko enään perää siinä w ä i t t e e s s ä, että muut kapitalistit ovat pääoman an-

fainneet omalla työllään. Historia opettaa meille, ettei alkuperäisiäkään pääomia ole luonut niiden omistajain työ, vaan että ne ovat syntyneet aivan toisin, ryöstön ja murhan, väkivallan ja petoksen avulla ja erittäinkin Intian ja Amerikan siirtomaitten riistämisellä. Mutta vaikka tämäkin jätettäisiin huomioonottamatta, ja vaikka warjin uskottaisiin, että vuosikatoja fitten muutamia ihmijet olisivat voineet ansaita ja säästää niin suuria summia (mitä yhtävähän silloin kuin nythään oli mahdollista) — vaikka tämäkin laikki myönnettäisiin, niin ei sillä kuitentakaan nythään ole enään mitään arvoa. N y f i s e t pääomat ovat yfjuomaan kohooneet kasatuista voitoista, eikä niissä ole penninkään wertaa omasta työstä johturutta säästöä.

Suomaamme siis, että entinen omistusoikeusperiaate on pääoman vaikutuksesta kehittänyt t ä y d e l l i s e k s i w a s t a k o h d a k s e e n. Mitaisemmin perustui omistusoikeus kunkin omaan työhön, nythään se perustuu jo o l e w a a n o m a i s u t e e n ; aikaisemmin woi jotain omistaa siksi, että oli tehnyt työtä, nythään siksi, että jo ennenkin jotain omisti! Tästä seuraa, että nythään wain se woi ansaita, joka jo ennestään jotain omistaa. Ja tämä on syynä siihen, että kaikki ne suunnattomat rikkaudet, joita ihmistö 400 vuoden kuluessa on luonut, yhäti luisuivat erään ihmiskunnan o s a n käsiin, nimitäin wain sen, joka jo ennestään jotain omistaa. Eli kuten Mary tästä jattuvasti lausuu: „Omaisuus näyttää nyt kapitalistista siltä kuin oikeuttaisi se pitämään omaanaan wierasta, matkamatonata työtä tai sen tuotteita ja työläisestä taas siltä kuin tekisi se mahdollomaksi omien tuottettensa omistamisen.”

IV l u k u.

Kätkäns ja löyhhyys.

I.

Akkumulatio merkitsee suomeksi „kasaantuminen”. — Pääoman kasaantuminen tapahtuu siten, ettei kapitalistiluokka kuluta kaikkea vuoden mittaan saamaansa lisäarvoa, vaan liittää siitä osan pääomaan. Pääoma (s. o. kapitalistiluokan kokonaispääoma) tulee siis vuosi vuodelta yhä suuremmaksi. Joka vuosi muutetaan valtavia lisäarvomääriä pääomaksi.

Jotta jotain rahamäärää voisi käyttää pääomana, tulee, kuten tiedetään, ostaa koneita, kalustoa ja raaka-aineita sekä ottaa työhön työläisiä, jotka koneitten y. m. avulla muokkaavat raaka-aineita. Se rahamäärä, jonka tulee toimia pääomana, jakaantuu siis kahtia; toisella osalla ostetaan tuotannonvälineitä (tämä on koneitten ja raaka-aineitten yhteinen nimitys), toisella taas työvoimaa. Sitä pääoman osaa, joka on kiinnitetty tuotannonvälineihin, sanotaan kiinteäksi pääomaksi, ja taas sitä, joka muutettu työpalkaksi, sanotaan liikkuvaksi pääomaksi.

Jos nyt otaksomme, että kaikki muut olosuhteet py-

tyvät samoin, niin täytyy kokonaispääoman lisääntyessä myöskin liikkuvan pääoman kasvaa. Kun joka vuosi suuria lisäarttomääriä muutetaan pääomaksi, niin merkitsee se yksinkertaisesti sitä, että joka vuosi hankitaan uusia suuria määriä tuotannonvälineitä ja otetaan työhön lisää työläisiä. Työn kysynnän täytyy siis kasvaa kasaantumisen edistytessä. Täten siis kohoavat palkat ehdottomasti ja työläisten koko elintaso paranee, jos ei mitään häiritseviä seikkoja ole olemassa.

Esittämällämme tavalla ei asia-tila todellisuudessa tosin aina kehity, mutta kuitenkin silloin tällöin. Todella sattuu aikoja, jolloin pääoma kasaantuu ja muut olosuhteet pysyvät muuttumattomina. Ja silloin ovat olot työväelle suotuisat. Mutta tämä on kuitenkin poikkeuksellista, kuten pian saamme nähdä. Mutta nämä poikkeustapaukset ovat riittäneet portaarilliselle tieteelle sen opin julistamiseen, jota sanotaan pääoman ja työn välisten etujen sopuoinnukseksi. Tästähän nähdään — niin selittää tuo tiede — että mitä paremmin pääoma menestyy sitä paremmat olosuhteet syntyvät työväellekin; sillä mitä nopeammin tapahtuu pääoman kasaantuminen, sitä voimakkaampana esiintyy myöskin työn kysyntä kaikine summaustatuottavine seurauksineen.

Mutta nyt on asia kuitenkin niin, että itse kasaantuminen asettaa rajat näille summaustatuottaville seurauksille. Kasaantumisen suuruus riippuu näet tietystikin sen lisäartton suuruudesta, joka voidaan pääomaan lisätä. Ja tämän lisäartton suuruus taas riippuu juuri työpal-
tan suuruudesta.

Elävä työvoima luo joka vuosi vissin määrän uutta arvoa. Tämä arvo lankeaa osaksi työväenluokan hy-

wäski työpalkkana ja osaksi kapitalistiluokan hyväksi lisäarvona. Siis: mitä suurempi on työpalkka sitä pienempi on lisäarvo ja päinvastoin. — Jos on paljon lisäarvoa, niin lisäarvo pienenee, ja jos nyt työpalkka nousi niin korkeaksi, ettei enää jäisi tarpeeksi lisäarvon varalle, jotta kapitalisti saisi sen määrän, mitä pitää „kohutuullisena” voittona, niin — **h i d a s t u i s i t i e t y s t i k a s a a n t u m i n e n !** Kun ei enää ole olemassa entistä määrää lisäarvoa, niin ei myöskään voida enään niin paljon lisäarvoa akkumuloida, liittää pääomaan, kuin aikaisemmin. Ja heti taukoo nyt työläisten kysyntä, palkka ei enään koho, vaan alkaa pian laskea, syistä, joita vielä tarkastamme.

Sivumennen sanoen on tämä tärkein seikka, joka waituttaa työpalkan suurruuteen. Työpalkan keskimääräisen suurruuden määrää työvoiman todellinen arvo, miten on laita kaikkien muittenkin tavarain. Tästä keskimäärästä se kallistuu aina puolelle tai toiselle, riippuen kysynnän ja tarjonnan vaihtelusta. Portovarillinen tiehe, joka ei tunne edellä esitettyjä suhteita, otaksuu nyt, että tarjonnan ja kysynnän vaihtelu riippuu työläisten lukumäärästä. Jos on vähän työläisiä, niin nousee palkka; jos taas on paljon, niin se laskee. Tämän wroffi se kehoittaa työläisiä ehkäisemään lasten syntymistä. Myöskin se nimisanottu „**r a u t a i n e n p a l k k a l a k i**”, jota sosialidemokratian kerran aikaisemmin piti oikeana, riippuu tästä wäärästä oletuksesta. Mutta on selwää, että lasten synnyttämisen kautta aiheutettu työm estön melkoinen lisääntyminen näyttäisi waitutuksensa wasta 15 à 20 wuoden kuluttua. Todella ei työläisten kysynnän ja tarjonnan vaihteleva suhde riipukaan työwäestön kokonais-

luvusta, vaan pääoman kasaantumisen nopeuden ja suuruden vaihteluista.

Tämän vuoksi ei „etujen sopusointutakaan” voi niissäkään tapauksissa jatkua pitkälti, kuin se näennäisesti on olemassa. Lisäärtvon ja työpalkan suuruden vastakohta astuu heti väliin ja rikkoo sopusoinnun. Mutta jos sen ilmaantumisenkin on sangan harvinaista, se voi kuten edellä sanoimme, esiintyä vain silloin kun akkumulatio, kasaantuminen, edistyy ja kaikki muut seikat pysyvät samoina. Mutta nuo muut seikatpa eivät nyt sitä tavallisesti tee. Päinvastoin.

II.

Voimakas akkumulatio, kasaantuminen, on edellisessä tarkastamamme työväenluokan aseman parantamisen edellytys. Voimakas kasaantuminen on tietysti vain silloin mahdollista, jos on olemassa paljon lisäärtvoa. Näinollen syntyy voimakasta kasaantumista vain silloin, jos ne voimat saavat vaikuttaa, jotka edistävät lisäärtvon suurenemista. Mitkä nämä voimat ovat? Ne ovat kaikki voimia, jotka alentavat työpalkkaa, sillä lisäärtvon lisääntyminen on vain silloin mahdollista, jos palkat alenevat. Jos työpäivää pidennetään tai palkka alennetaan alle työvoiman arvoon. Molemmissa tapauksissa on selvää, että lisäärtvon suureneneminen on saatu aikaan työväenluokan aseman huonontamisella. Molempia keinoja käyttää pääoma usein hyvätseen, mutta sen tärkein menetelytapa lisäärtvon suurentamiseksi on toinen.

Työvoiman käypä arvo on yhtä suuri kuin niitten elantotarpeitten arvo, joita työläinen joka päivä wälttämättä tarvitsee, woidakseen saattaa työvoimansa entiseen määräänsä. Jos näitä elantotarpeita voidaan tuottaa vähemmällä kustannuksella ja ne siten tulewat halvemmiksi, niin alenee työvoimankin arvo ja lisäarvo tulee suuremmaksi, waikka työvoimasta maksettaisiinkin sen täysi arvo. Tämän wuoksi onkin pääoma alusta pitäen pyrkinyt parantamaan tuotantotapaa ja walmistamaan yhä vähemmällä työmäärällä yhä enemmän tuotteita, mihin seikkaan edellisissä luvuissa olemme perusteellisesti tutustuneet.

Tärkein ja menestyksellisin keino lisäarvon ja siis samalla akkumulation (kasaantumisen) kohottamiseksi, mikä ratkaisevasti on viime wuosifadan aikana waikeuttanut talouselämän kulkuun, on siis työn tuottawaisuuden (tuotannon) kohottaminen. Milloin näin ei ole laita, tai milloin tuottawaisuuden kohoaminen ajoittain keskeytyy, ei myöskään woi tapahtua nopeata kasaantumisesta ja „etujen sopusoinnun” teoria häwiää olemasta.

Mutta jos sattuu työn tuottawaisuuden kohoutumista, niin tähtyy sillä wälttämättömästi olla eräs seuraus. Työ tulee tuottawaisemmaksi — mikä merkitsee, kuten sanottu sitä, että vähemmällä työmäärällä saadaan aikaan enemmän tuotteita. Mutta jos syntyy enemmän tuotteita, niin muokataan myös suurempi määrä tuotannonwälineitä. Otaksukaamme, että puuwillapaitojen tuotannossa lisääntyisi työn tuottawaisuus kaksinkertaiseksi. Silloin muokkaa yksi työläinen samassa ajassa kaksi kertaa niin paljon puuwillatangasta kuin aikaisemmin, samaten kaksi kertaa niin paljon apuainetta y.

m. Myöskin koneet ja työkalut kuljetaan kaksi kertaa nopeammin kuin ennen; lyhyesti: sama työvoima muovittaa kaksi kertaa enemmän kiinteää pääomaa.

Jos yleistämme tämän tosiasian niin kuuluu se näin: Nopea kasaantuminen tosin lisää nopeasti pääomaa, mutta sen kiinteä osa kasvaa paljoa nopeammin kuin liikkuva.

Mutta nyt ei kohdistu työläisten tyhnyttä kiinteään, vaan liikkuvaan pääomaan. Työläistä auttaa vähän se, että muovattavien raaka-ainettien sekä käytettävien koneitten ja työkalujen määrä laikkaamatta enenee, jos ei samaan aikaan tarvittavien työvoimain kulu kasva samassa suhteessa. Ja näin ei ole laita, sillä pääoma tosin käyttää kasvaakseen yhä enemmän tuotannonvälineitä, mutta (mikä johtuu työn tuottavuisuuden kohoamisesta) ei yhtä suuria määriä uutta työvoimaa.

Niiden seurauksiensa vuoksi, mikä edellisestä ilmenevät, on tämä asiain yhteys sängen epämieluisen porttarikiselle taloustieteelle. Sillä se ei tunnusta asiantilaidan näin olevan. Se sulkee silmänsä anturilta tosiasioilta eikä siksi tee lainkaan eroa kiinteään ja liikkuvaan pääoman välillä. Sen silmissä on koko pääoma yksi ainoa suuri massa, ja tämä sallii sen vetää tuon rohkean johtopäätöksen, että aina kun pääoma kasvaa, niin käytyä työtillaisuusfien enentyä ja niinollen työn tyhynnän lisääntyä. Tartastelumme osottavat, miten laulaksi totuudesta tällainen johtopäätös wie. Ne opettavat, että kasaantumisen edistysessä tosin tuotannonvälineet nopeasti lisääntyvät, mutta ettei työläisille suinkaan silli jää tuotannossa suhteellisesti yhtä paljon toiminta-alaa. Siikkurva pääoma kasvaa paljoa hitaammin kuin kiinteä, p ä ä o m a n k o

koonpano muuttuu, lisäarvo, joka vuosittain lisätään pääomaan, ei jakaannu samassa suhteessa kuin aikaisemmin kiinteän ja liikkuvan pääoman osalle, vaan suhteellisesti suuremmasta osasta syntyy kiinteää ja pienemmästä liikkuvaa pääomaa. Työläisten tyhnyttä ei siis nouste askel askeleelta rinnan pääoman lisääntymisen kanssa ja siksipä ei myöskään työväenluokan tilan parantuminen voi olla läheskään niin suuri kuin yksin pääoman kasvamisesta voisi päätätä.

Tähän asti olemme yhä vielä otaksuneet, että liikkuva pääoma kasvaa — vaikkakaan ei niin nopeasti kuin kiinteä. Mutta perinpohjaisempi tarkastelu tuo esittäsä suhteessa odottamattomia tosiasioita.

III.

Kasaantumisen (akkumulation) edistysessä muuttuu pääoman koonpano; sen kiinteä osa (tuotannonvälineet) kasvaa, sen liikkuva osa (työpalkkoihin käytetty osa) suhteellisesti pienenee. Ja tämä epäsuhde kärjistyy sitä enemmän, mitä nopeammin kasaantuminen edistyy. Sillä kasaantuminenhan on koko pääoman enenemistä. Mutta aina kun yhä enemmän tuotannonvälineitä ja työläisiä saatetaan yhteistyöhön, syntyy, kuten olemme aikaisemmin nähneet, uusia tuotantovoimia ja työ käy tuottavammaksi. Ja mitä tuottavampaa työ on, sitä pienempi on liikkuvan pääoman suhde kiinteään.

Niin pitkälle kuin olemme asiaa tähän asti katselleet, on liikkuva pääoma yhä vielä kasvanut. Se ei ole kasvanut niin nopeasti kuin kiinteä, mutta se on kasvanut

kuittenkin. Tämä on aina vielä jossain määrin edullista työväenluokalle. Jos alkuperäisen pääoman määrä on 100, josta 60 osaa kiinteää ja 40 liikkuvaa ja pääoma tuottaa vuodessa lisäarvoa 10 osaa ja vaihtetaan tämä pääomaksi muuttunut lisäarvo ei jataannu siten, että 6 osaa tulee kiinteään ja 4 liikkuvan osaksi, niin lankeaa kuittenkin ehkä 7 kiinteään ja 3 liikkuvan osaksi ja on siis liikkuvakin yhä vielä lasvanut, jos kohta ei 40:stä 44:ään mutta kuittenkin 43:een. Seuraavaksi vuonna käytetään siis kuittenkin enemmän työläisiä kuin edellisenä, työläisten tyhyntä kohoaa, ja palkan täytyy myöskin, mikäli se on riippuvainen tyhyntästä, nimitään kohoata.

Mutta kiinteään ja liikkuvan pääoman suhde tulee kuittenkin vuosi vuodelta yhä epäedullisemmaksi työväenluokalle. Lähipää seuraavana vuonna jataantuu ehkä pääomaksi muutettu (kapitalisoitu) lisäarvo siten, että 8 osaa lankeaa kiinteään ja vain 2 osaa liikkuvan pääoman osalle*), sittemmin ehkä 9 kiinteään ja 1 liikkuvan osalle ja niin edespäin. Jos nyt ajatellaan tämän kehityksen jatkuneen hyvin lukuisien vuosien kuluessa — ja tämä kehityshän on jo jatkunut yli 400 vuotta, tai jos halutaan sen laskea alkaneen vasta koneitten käytäntöön otta-

*) Tähdomme tietyksi luovuillamme vain selventää vallitsevaa suhdetta, tehdä se havainnolliseksi, mutta emme sulnkaan pitää luvjamme todellisuudesta otettuna tarkkoina esimerkeinä. Jokaisen ajattelevan ihmisen mielestä owaikin lietyksi tuollaiset täsmällisiin esimerkkeihin viittaukset tarpeellomia. Mitä ei siis saa käsittää siten kuin minun kirjallisis-tunintalaallinen yliopiston professori aivan wälwästi sanoo Marxin pitävän 6-tuntista työpäivää wälttämättömänä työaikana, waiikka Marx vain esimerkin wuolji mainitsee tämän tuntimäärän, läyttään sitä hywälseen wain asiata selventääkseen.

mifestä, yli 100 vuotta sitten —, niin täytyy ennemmin tai myöhemmin tulla sen ajankohdan, jolloin pääoman lisääntyminen ei enään yleensä aiheuta työläisten tyhmyän kasvamista.

Mutta ei tässä tyyliä. On vielä tarkastettava tuota alkuperäistä 100:n suuruista pääomaa. Otaksimme, että siinä on 60 osaa kiinteää ja 40 osaa liikkuvaa. Mutta tällaisena ei suhde voi pysyä, vaan jos työn tuotanto-voima kasvaa, niin täytyy alkuperäisenkin pääoman su- lautava uusia suhteisiin. Murten vaatisi se käyttämiseen- sä enemmän kuin yhteiskunnallisesti wälttämättömän työn ja niinollen tuottaisi vähemmän arvoa ja lisäarvoa. — Wriimeistään silloin kun alkuperäiset koneet y. m. otovat kulutetut — mutta useimmiten jo aikaisemmin — täy- tyy ne korvata laitteilla, s. o. tuotannonvälineillä, jotka waativat vähemmän työvoimaa kuin aikaisemmat. Sil- loin muuttuu myöskin alkuperäisen pääoman kokoonpano, jinä ei enään ole 60 kiinteän ja 40 liikkuvan pääoman osaa, vaan on sen kokoonpano täsmälleen sellainen, jota täysin vastaa tällöin saatuteturun työn tuottavaisuuden määrää. Suhde on silloin oltava: 70 kiinteää osaa ja 30 liikkuvaa, 80 kiinteää 20 liikkuvaa ja niin edespäin.

Jos tämän teorian nyt sovittoa käytäntöön, niin mitä silloin huomataan? Silloin käy selväksi, että tuo- sittain lisäarvosta saatu pääoma ei käytä niin paljon työläisiä kuin sen suuruus edellyttäisi eikä lopuksi lain- taan entistä enemmän — ja että samalla wanha pää- oma w a p a u t t a a o s a n n i t ä t y ö l ä i s i ä p a l- w e l u k s e s t a a n, j o i t a s e a i k a i s e m m i n t a r- w i t t i. Kun toisaalta tarwitaan yhä vähemmän uusia työläisiä, niin toisaalta samalla käy yhä enemmän työläi-

fiä tarpeettomiksi. Niin syntyy joukkotyöttömyys, tuo „teollisuuden reserviarmeija”, josta pian puhumme enemmänkin.

Tätä opettaa puhtaasti teoretinen tarkastelu. Mutta olemme ehkä kutsuneet asian liian syväin väreihin? — Onko todellisuus yhtä kurja? Kärvä kyllä, riittää katseus käytännölliseen elämään osottamaan meille, että teoria pystyy vain osottamaan niiden seikkojen sisäisen yhteyden, jotta käytäntö avaa eteemme. Teollisuuden reserviarmeija on surkea todellisuus. Jo yli sadan vuoden ajan, sen jälkeen kuin kapitalistinen talousmuoto koneitten käytäntöön saattamisella murssi itselleen tien, on joukkotyöttömyys ollut säännöllinen ilmiö. Tosin oli aikajemminkin olemassa työttömyyttä, silloin tällöin joukkotyöttömyyttäkin. Mutta se oli poikkeuksellista ja johtui sodasta, rutosta, kadosta tai muusta sellaisesta. Se oli yhteiskunnan hajoamisen, sen elimistön rappeutumisen merkki. Nykyään, kapitalismin vallitessa, on olemassa olituisesti ja säännöllisesti kymmeniä tuhansia työttömiä. Nykyään on joukkotyöttömyys säännöllisesti toimivan tuotannon elimellinen ilmiö. Tämän käytännön tosiasian selittää teoretinen tarkastelumme kapitalistisen tuotannon välttämättömäksi ja ehdottomaksi seuraukseksi.

IV.

Jos nyt olemme osottaneet, että joukkotyöttömyys on kapitalistisen tuotannon välttämätön ilmiö, niin etä milloin kapitalistisesti tuotetaan, täytyy myöskin ennemmin tai myöhemmin ilmetä joukkotyöttömyyttä — niin osottaa

seuraava tarkastelumme, että tämä työväestön kannalta katsoen parantamaton tosiasia tuottaa pääomalle suunnattomia etuja. Että alituinen työttömien tarjonta työmarkkinoilla mitä epäedullisimmin vaikuttaa työssä olevien palkkoihin ja että ne usein alenevat alle työvoiman arvon, on päivän selvää, ja olemme sen jo maininneetkin toisessa yhteydessä. On itsestään selvää, että tämä kasvava „ylifansoitus” on taas omiaan edistämään kasaantumista. Sillä mitä pienempi on (koko työväenluokan) palkka, sitä suurempi on (koko kapitalistiluokan) lisäarvo; ja mitä suurempi on lisäarvo, sitä voimakkaampi kasaantuminen, mikä vain yhä enemmän lisää sen juuri esittämämme huonoja seurauksia. Mutta senlisäksi on otettava vielä huomioon muitakin seikkoja.

Kapitalistisen tuotannon edistytessä ilmenee aika ajoin seikkoja, jotka tekivät välttämättömäksi pääoman yhteiskunnan, yhteiskennellisen suurentamisen. Ottakaamme esimerkiksemme eräs tosiasia, jota on tärkeimpiä 19:n vuosikadan taloushistoriassa. Kutvaamaamme tietä oli työn tuottavaisuus yhä edelleen kasvanut, tuotteita valmistettiin suunnattomasti ja niiden luku tuli yhä suuremmaksi. Mutta ei riitä yksin se, että tuotteita valmistetaan, ne pitää myöskin saada myydä. Kun nyt on helposti käsitettävää, että kaikkien mainitsemiemme seikkojen johdosta työväenluokan ostokyky ei suinkaan kasva — ja työväenluokka on kansan enemmistö — niin on pääoman huolehtiminen, että sen tuotteet saavat mahdollisimman nopean ja mahdollisimman laajan leventämisen. Niinikään on tuollaista joukkotuotantoa varten tarpeen, että raaka-aineita ja muita tuotannonvälineitä saadaan mahdollisimman nopeasti ja halvasti han-

kitua. Sanalla sanoen: tuli tarpeelliseksi kokonaan uusi kuljetus- ja liikennelaitos. Kuten tunnetaan, saatiin tämä aikaan höyrylaitojen, rautatien ja sähkölennättimen avulla. Suomataan helposti, että ilman näitä uusia liikennekeinoja olisi tuotteitten suunnattoman määrän meneksi ollut mahdoton. Mutta silloin olisi kapitalistisen tuotannon kohoaminenkin ollut mahdotonta; se olisi niinsanoaksemme menettänyt omaan mahdottomuuteensa. Sitäpaitsi tuli nämä uudet kulkuneuvot luoda heti paikalla, j. o. 20—30 vuoden kuluessa.

Ajatelkoon nyt, mitä tämä kaikki merkitsee. Aivan uusia teollisuudenhaaroja piti itäankuin polkea jalalla maasta. Beturien, laivojen koneiston, rautatietraunujen, höyrylaitojen rakentaminen teki tarpeelliseksi jouton uusia tehtaita, jotka taas puolestaan kuluttivat suunnattomasti hiiliä, rautaa, puuta y. m. Lisäksi tuli vielä itse rautateitten, asemien, tavaratavajojen y. m. rakentaminen sekä maanteitten ja kanavien rakentaminen rautatietverkon yhteyteen. Ja vihdoin tarvitsivat uudet liikennelineet niin maalla kuin merellä, niin sisämaassa kuin satamakaupungeissa suunnattomasti uutta työvoimaa. Tämän kaiken piti, kuten sanottu, järjestää käden käänteessä. Aikaikemmin kesti useimmiten monta ihmisikää, ennenkuin yksi ainoa uusi tuotannonhaara pääsi syntyään ja kehittymään. Nyt oli pääoman elinhyömyys saada kaikki tämä — kokonainen sarja uusia tuotannonhaaroja — syntyään korkeintaan puolen ihmisikän aikana. Mistä olisi se saanut käytettäväkseen ne ihmisjoukot, joita se tarvitsi, jos ei sen käytettävänä olisi ollut työttömien suurta joukkoa? Portwarillisen tieteen uskomattoman nauti otaksujuma on se luulo, että pääoma suuremmoisine hyrityksi-

neen suuntasi toimintansa väestön lisääntymisen jouduttamiseen! Ei, työttömien joukko on se, mistä pääoma alati saa tarpeellisen reservinsä ja jota se aika ajoin on tarvinnut toimintansa yhtiäkkiseen laajentamiseen. Tämä on tuon sanontatavan, „teollisuuden reserviarmeijan” merkitys, jonka Marx on keksinyt joukko-työttömyyttä kuvaamaan. Ja kun nyt, kuten olemme nähneet, yhtiäkkisen laajentamisen mahdollisuus on kapitalistisen tuotannon eilinehto, ja kun se ilman sitä ei siis voisi olla olemassa, niin on selvää, että joukko-työttömyys, „teollisuuden reserviarmeija”, ei vain välttämättömästi synny kapitalistisen tuotantotavan vaiikutuksesta, vaan myöskin on sen perustana, minkä pohjalla pääoman rikkaus yksin voi syntyä.

Mutta mitä nyt merkitsee kestävä ja sääntöperäinen työttömyys työväenluokalle?

V.

Edelläolevat tarkastelut osoittivat meille, että kapitalistinen tuotanto synnyttää luonnollisen ja sääntöperäisen kulkunsa ohella välttämättömästi joukko-työttömyyttä; mutta näimme samalla, että sangen useitten työttömien olemassaolo on välttämätöntä, jotta kapitalistinen tuotanto pysyisi pystyssä ja edelleen kehittyisi. Toisin sanoen: kapitalistisen yhteiskunnan rikkaus tässä muodossaan ja laajuudessaan ei olisi voinut syntyä, jos ei olisi ollut lukuisia työttömiä.

Työttömyys on kohtalo, johon jokaisen työläisen elämänsä aikana yhden tai useamman kerran on alistuminen.

Tuskin on nykyään kapitalistisissa maissa työläistä, jota ei joskus ainakin tilapäisesti olisi ollut työttömänä. Siksi myöskin tietää jokin, mitä se merkitsee: nälkää, ojunnottomuutta, kylmää y. m. Ja kuitenkin voivat pitää itseään onnellisina ne, jotka vain tilapäisesti ovat olleet työttöminä. Onhan työväenluokassa monta sellaistaikin työläistä, joiden osaksi alituinen työttömyys on itäänkuin edeltäfin määrätty.

Näin on esim. useitten nuorten työläisten laita. On ammatteja, joita vain nuoret työläiset harjoittavat, koska palkka ei riitä tähtikassuiksi. Näitä ovat esim. juoksupojan ja muitten käsityläisten ammatit. Tällaihin ammatteihin otetaan vain 14—18 ikäistä nuorta väkeä. Sitäpaitsi ovat useat niistä, jotka muka ovat otetut oppiin, aivan samassa asemassa. Kun he vanhenewat, niin luovutaan heistä ja otetaan juuri koulusta tullutta nuorta väkeä tilalle. Erotetut katoavat työttömien suureen virtaan, joka niin saa joka vuosi uutta wettä uomaansa. Jontkun onnistuu saada työtä, toisten ei; jollakin on onni mukanaan ja saa vuosien kuluttua paikan, toinen heitetään joka toinen wiikko kadulle ja harhailee siellä täällä vuosikymmeniä, tehden wäliin lyhyen ajan työtä ja joutuen jälleen tähdelliiseen työttömyyteen.

Erotettujen nuorten työläisten ohella on mainittawa „liian vanhat”. On laskettu, että muutamissa ammatissa ei työläisen keski-ikä kohoakaan 37 vuotta korkeammaksi. Jos nyt ei tahdotakaan mennä niin pitkälle, niin on epäilemätöntä, että nykyään ei 45 wuotias työläinen enään ole täysin työkyntoinen. Jos hän elää tämän iän ohi, niin hän ei enään täysin pysty työhön ja pääoma koettaa hänet työntää syrjään. Vielä joku aika sitten oli

siellä täällä olemassa työläisiä, jotka luulottelivat itsellään olevan vakavan „elämän aseman”. Nythään se on vain muisto vanhoilta ajoilta.

Kun vielä otamme lukuun teollisuuden uhrit, raajaripot, sairaat, lesket ja orvot, niin olemme tutustuneet niihin pääasiallisiin lähteisiin, joista työttömien suuri armeija saa keskeytymättä refryyhtejä.

Tosiaasia on siis tällainen: miltei jokainen työläinen on elinaikansa aika ajoin työttömänä. Sitävastoin täytyy sanoa sängin suuresta joukosta, että se milloin työstentelee, milloin taas on työttömänä. Senohella on vielä monta sellaista, jotka oikeastaan ovat alati työttöminä, ja jotka pitävät yllä henkeään tilapäistyöllä, kotityöllä ja vihdoin kerjäämisellä ja varastamisella.

Kerjääminen ja varastaminen! Ne ovat ne loppujen loput, joihin välttämättä johdutaan. Kun alati on niin suuri määrä ihmisiä työttömänä, kun heillä ei ole mitään, millä tyhdyttäisivät nälkäänsä, alastomuuttaan verhoisivat, lapsiaan ravitsisivat ja lämmittäisivät ja varsinkin kun he ovat **w i e r a a n t u n e e t f ä ä n n ö l i f e s t ä t y ö s t ä**, niin ei ole ihmettä, että vähintään osa heistä vähitellen menettää **t y ö k y k y n s ä k i n** ja waipuu **t ä y d e l l i s e e n k u r j u u t e e n**, mikä ilmenee kulkuriutena ja rikollisuutena.

Nyt olemme aikaisemmin nähneet, että joukkotyöttömyys on kapitalistisen tuotannon välttämätön ilmiö. Suomaamme nyt, että joukkotyöttömyys merkitsee ainakin osalle niistä, joita se kohtaa, välttämättömästi täydellistä kurjuutta. Tästä seuraa aivan ilmeisesti, että **k a p i t a l i s t i n e n t u o t a n t o h a p a t u o m u k a**

naan ainakin eräälle työväenluokan osalle täydellisen kurjuuden.

Yhdistunnan toiselle osalle tuo kapitalistinen tuotanto rikkautta ja yltäkylläisyyttä. Ja jos nyt ajattelemme, että tätä kurjuutta ei voi syntyä, jos ei se nojaa työttömyyteen ja kurjuuteen, niin paljastuu meille asiain tosi yhteys, köyhyyden ja rikkauden välinen ahdas vaihtosuhte. Toisten rikkautta ja yltäkylläisyyttä ei voi olla olemassa ilman toisten köyhyyttä ja hätää. Joka siis haluaa säilyttää ja ikuisuttaa nykyisen rikkauden ja ylläisyyden, se tahtoo myöskin säilyttää tuskian, hädän ja kurjuuden. Joka puolustaa kapitalismia, se puolustaa myöskin pauperismia (kurjistumista).

Kellepä ei tässä muistuisi mieleen se vanha kristinuskon opetus, että rikkautta tulee kirota kuin syntiä? Pääseehän kameeli helpommin neulanfilmin läpi kuin riikas taiwaaseen. Eiköpähän jo kristinuskonkin perustajat tunnustaneet, että köyhyyttä ei voida niinkautwan poistaa, kuin rikkautta on olemassa?

Arvo ja työ. *)

I.

Ettei arvo ole muuta kuin inhimillistä työtä, on tosiaja, joka on teoretisen sosialismin kanssa mitä sisäisimmässä yhteydessä. Se onkin riittävä syy siihen, että sitä portvarillinen tiede yksimielisesti väittää vastaan. Se mieluummin hylkää ne tiedot, jotka selvittävät meille taloudelliset suhteet, kuin tunnustaa totuuden, joka johdonmukaisesti kehitettynä johtaa ehdottomasti sosialismiin.

Se mitä portvarillinen tiede on näihin päiviin asti esittänyt arvo-oppiamme vastaan, on asioiden näennäisyys. Jos henkilöltä, joka ei koskaan ole ollut tekemisissä taloudellisten suhteitten kanssa, kysytään, mitä hän ymmärtää „arvolla”, niin sanoo hän epäilemättä jiksi tavaroitten hintaa, jolloin hän ei tosin osaa aivan oikeaan, mutta ei kuitenkaan aivan harhaankaan. Jos

*) Kun otaksomme, että neljän ensimmäisen luvun tutkimisen jälkeen lukijamme ovat jonkun verran perehtyneet valkeaan aineeseemme, alamme nyt tarkastamaan muutamia vaikeampia kysymyksiä, jotka oikeastaan kuuluvat aivan alkuun. Olemme tahallisesti siirtäneet ne tähän kohtaan, koska ne tässä käsiteltynä eivät toivottavasti tuota paljaa, ehkäpä ei lainkaan vaikeuksia.

häneltä sitten kysytään, mikä määrää arvon *suuruuden*, niin löhtää hän siihenkin vastauksen. Opettaahan jokapäiväinen kokemus, että jostain esineestä maksetaan enemmän tai vähemmän aina sen mukaan kuinka paljon saadaan hyötyä sen käytämisestä. Mitä siis ostajaan tulee, määrää hänen kannaltaan katsoen ilmeisesti tavarar arvon se seikka, miten paljon hän *subjektivisesti* (personallisesti) *sille antaa arvoa*. Sitä vastassa on myyjän vaatimus. Tosin tiedetään, ettei subjektiivinen (itsekohtainen) arvioiminen ole vapaata ja riippumatonta. Kuten on kuullut puhuttavan kauppiaan ostohinnasta ja kohtuullisesta voitosta. Mutta tiedetään myöskin tai ainakin luullaan tiedettävän, että myyjä jos jain määrin mielivaltaisesti määrää tavarain hinnan, että hän ottaa samasta tavarasta toiselta ostajalta enemmän kuin toiselta. Kuvitellaan näinollen, että tämä ostajan ja myyjän subjektiivisen arvioimisen välinen vastakohta määrää sen hinnan, mikä lopullisesti maksetaan. Jotta tämä seikka saisi tieteellisen leiman, nimitetään sitä „tarjonnan ja kysynnän laiksi” ja niin on näennäisesti tähdelleen selvitetty tavarar arvo.

Kuten sanottu, näyttää asian tila tältä. Mutta ikävä kyllä osottautuu tämä selitys pitämättömäksi, jos asiaa lähemmin tarkastaa. Tässä toistuu se kokemus, joka kaikkien tieteen aloilla on tehty, nimittäin se, että asiat usein ovat todella toiset, kuin miltä ne näyttävät.

On paikallaan kuvata tätä seikkaa toisen tieteen alalta otetulla esimerkillä, missä tämä seikka esiintyy erikoisen selvänä, nimittäin astronomian, tähtitieteen, alalta.

Kun ihminen, jolla ei ole mitään esitietoja tähtitieteestä, katselee taivasta, niin hän ei todennäköisesti näe

fiinä muutakuin että aurinko ja kuu liikkuvat. Muut taivaanappaleet näyttävät liikkumattomilta. Mutta aivan liikkumattomalta näyttää hänen mielestään maa. Tämä on asiain ensi näennäisyys. Sieman perusteellisemmän tarkastelun jälkeen käy jo ilmi, että pari tähteäkin (kiertotähteä) kulkee taivaalla sinne tänne. Vielä paljoa tarkempia huomioita tulee tehdä, voidakseen havaita, että koko taivaanlaaki kiertää 24:ssä tunnissa kerran maan ympäri. Huomataan, etteivät kiintotähdet yöstä toiseen pysy tähtien paikallaan, vaan että puolen vuoden kuluttua nähdään aivan toisia tähtiä, minkä jälkeen taas entiset tähdet alkavat ilmestyä näköpiiriin. Ja vihdoinkin havaitaan, että aurinkokin vaihtaa paikkaansa tässä kiintotähtijärjestelmässä.

Miten kauaksi olemme jo tulleetkaan asioitten ensi näennäisyydestä! Ensin näytti kaikki, aurinko ja kuu, olevan tähtien paikallaan. Tarkempi havainto osoitti koko taivaanlaajan olevan liikkeessä. Vain maa näytti nyt enään lepäävän majesteettillisen rauhallisena tämän loppumattoman vilinän keskellä.

Ja kuitenkin tiedämme, että jekin on vain harhaanjohtavaa näennäisyyttä. Ei kukaan ihminen sitä koskaan ole nähnyt, ei kukaan tähtitieteilijäkään voi sitä havaita tarkimmallakaan kaukoputkella ja kuitenkin olemme siitä kaikki vakuutettuja, että maa ei ole lepotilassa, vaan suorittaa monenlaisia liikuntoja.

Miten ovat tähtitieteilijät päässeet tästä selville? Miksi he eivät yleensä ole tyytynyt siihen, mitä filmä opettaa? Miten johtuivat he siihen aatokseen, että asian todellisen kulun tähtyi olla toisellainen kuin miltä se heidän filmisjansä näytti? — Se on warjin yksinfertaisista.

Tähtitieteellisten tutkimusten edelleen kehittyminen osoitti tapahtumia maailmantähtiteudessa, joita eivät olleet selitettävissä siinä tapauksessa, että maa pysyi paikallaan, mutta kyllä silloin, jos otaksuttiin, että maa ei pysynyt alallaan. Ihmiskunnan ei ole ollut helppo suorittaa tätä keksintöä. Vuosituhansia on se pitänyt kiinni asiain walheellisesta näennäisyhdestä. Se mielti yhä monimutkaisempia maailmanjärjestelmiä selittääkseen sitä mitä oli nähnyt, mutta mikä kuitenkin pysyi arvoituksena niinkautantun ei tunnettu kaiken selitystä, maan omaa liikuntaa.

Sama pitää paikkansa toisiin tieteisiin, niinpä taloustieteeseentkin nähden.

Tietysti ovat tutkijat taloustieteentkin alalla ensin pitäneet sitä oikeana, mitä silmin näkivät ja se oli sitä, että arvo riippuu kunkin subjektiivisesta arvioimisesta. Mutta heidän tutkimustensa kehitys toi esiin tapahtumia, joita eivät lainkaan sovellu yhteen tämän olettamuksen kanssa ja tämä aiheutti uusia arvon luonteesta perusteellisia tutkimuksia, joiden tuloksiin nyt tahdomme tutustua. Mutta voi wain tuntea sääliä nähdesjään, miten porwarillisen tieteen edustajat aina näihin päitwiin asti ovat yrittäneet keksiä yhä monimutkaisempia järjestelmiä pelastatakseen jollain tavoin wäärän katsantokannan ja saataakseen sen sopuointuun todellisuuden kanssa.

II.

Näennäisyys riippuu siitä, että tavarain arvon suuruus noudattaa jossain määrin ostajan ja myhjän subjektiivista (itsekohtaista) käsitystä. Nyt on selwää, että

ollaan taipuvaisia antamaan tavarasta sitä enemmän mitä paremmin sitä voidaan käyttää hyväkseen, mitä välttämättömämpänä sitä pidetään. Tietystikin on myhjän edun mukaisista käyttää hyväkseen tätä ostajan taipumusta ja niin saattaisi odottaa, että tavarat ovat sitä kalliimmat mitä kipeimmin ja välttämättöminmin ihminen niitä tarvitsee. Arvon pitäisi siis olla suhteellinen niiden hyötyyn.

Mutta niin ei suinkaan nyt ole laita. Werrattakoon esim. toisiinsa elantovälineitä, huonekaluja ja timantteja. Meille ovat elantovälineet välttämättömmät; ilman niitä emme voi pyhä hengissä; paljoa vähemmän kaipaamme huonekaluja; ja timantit ovat vain ylellisyyttä, jota ilman warsin hyvin tulemme toimeen. Jos siis tavarain arvo olisi suhteellinen niiden välttämättömyyden asteeseen, niin täytyisi elantovälineitten olla werrattomasti kalliita, huonekalujenkin tulisi maksaa melkoisesti ja timantteja pitäisi saada ilmaiseksi. Todella on asianlaita aivan päinvastainen.

Tämä ei ole ainoa, eikä edes tärkein niistä tosi-asioista, jotka eivät pidä yhtä arvon näennäisten määräämisperusteiden kanssa. Mutta esitimme juuri tämän siksi, että se selvimmin osoittaa, ettei tavarain käyttäjäarvo (hyödyllisyys) suinkaan sinänsä ratkaisevasti määrää sen vaihtoarvoa (hintaa), sekä siksi että se helpottaa asian oikeaan hymmärtämiseen siirtymistä.

Wanhan wäärän katsantofannan puolustajat näet epäilemättä närkästyvät tästä esimerkistä. He pitävät sitä tarjonnan ja kysynnän lakinsa sokeana. Sillä tämä lakihan ei merkitse, että erään tavarain absoluuttinen (rajaton) tarve ei määrää hintaa, vaan pikemmin tar-

peen ja tarjonnan suhdetta toisiinsa. Meidän ylläolevaan esimerkkiimme sovellettuna merkitsee tämä, että waittakin timanttien tarve sinänsä on hyvin pieni, niin on tarjonta vielä pienempi. Niin vähän kuin timantteja käytetäänkin, niin vielä vähemmän niitä tarjotaan. Tarve on siis kaikesta huolimatta aina vielä paljon suurempi kuin tarjonta ja siitä johtuu korkea hinta. Päinvastoin on elintarpeitten laita. On tosin totta, että niiden tarve on suunnattoman suuri; mutta siksi niitä tarjotaankin suunnattomasti, niin että tässä on tarpeen ja tarjonnan suhdetta toisiinsa paljon suotuisampi kuin timantteihin nähden ja siitä johtuu niiden paljoa kohtuullisempi hinta.

Mutta nyt ei tarjonnan ja kysynnän laki ikävä kyllä pysty selittämään sitä, mikä tässä on selitettävä. Sillä terävimmässä ja oikeimmassa muodossaankaan ei se puolustajiensa väitteittensä mukaan selitä muuta kuin jonkun tavaran arvon vaihtelut (s. o. sen, mitä yleisesti kutsutaan hinnaksi), mutta ei itse arvoa.

Ei mitään tavaraa myydä jatkuvasti samasta hinnasta. Se on yksinkertainen tosiasia, jonka muuten jokainen tietää omasta jokapäiväisestä kokemuksestaan. Jokainen tavara maksaa milloin enemmän, milloin vähemmän. Mutta nämä hinnan vaihtelut eivät nyt hikiinomaan riipu tarjonnan ja kysynnän välisen suhteen vaihtelusta. Täsmällisempi tarkastelu (johon emme kuitenkaan tässä voi ryhtyä, koska se veisi meidät liian kauaksi tehtävämme keskuksesta) osoittaa, etteivät tarjonnan ja kysynnän vaihtelut ole syynä vain hintojen vaihteluun vaan myöskin erääseen syvästä syistä johtuvaan ilmiöön. Tarjonta ja kysyntä (s. o. niiden vaihtelu) eivät selitä mitään,

waan kaipaavat itse selitystä. Kuitenkaan ei voida kieltää, että ne vaikeuttavat hinnan vaihteluun.

Mutta nyt tunnemme yhä vain yksinomaan arvon vaihtelut, vaan emme itse arvoa. Tästä eräs lastuefimerkki: kultainen rannerengas maksaa 50 mk. Jos kultasepällä on paljon tällaisia rannerentaita varastossa, ja jos heidän tulee saada ne kaupaksi, niin myyvät he niitä paria markkaa halvemmalla, ehkäpä 47:stä tai 46:sta markasta. Jos taas näitä rannerentaita paljon kysytään, niin osaavat kultasepät pitää puoliaan ja pyytävät niistä 55, 60, ehkäpä 70:in markkaa.

Jo tästäkin esimerkistä huomataan, mitä hyödyttää meitä, jos koetamme selittää sitä tarjonnan ja kysynnän avulla. Sillä heti syntyy kysymys: mikä määrää tarjonnan ja kysynnän? — Mutta vaikka nyt hyväksyisimmekin tämän sinänsä, niin ei se pysty selittämään, kuten sanottu, muuta kuin hinnan vaihtelut; mutta selittämättä jäi, miksi nuo vaihtelut pysyttelevät 45 ja 70 markan eivätkä esim. 10,000 ja 11,000 markan välillä. Kysymys, miksi myydään rannerengasta keskimäärin 50 markan hinnasta, eikä mistä mielivaltaisesta hinnasta tahansa, ehkä 10,500 markasta, tämä kysymys ei saa ratkaisuaan.

Täytyy olla siis olemassa jotain muuta, mikä määrää tavaroitten arvon ja hinnan.

Tämän ja monia muita vaikeuksia ovat etewät, ajattelevat tiedemiehet jo vuosikatoja sitten tiellään kohdanneet. He harjoittivat siis edelleen: huolimatta siitä, että timantteja vähemmän käytetään, ovat ne kuitenkin kalliita, koska niitä vielä vähemmän tarjotaan; mutta miksi tarjotaan sitten niitä niin vähän? Koska joka ainwan timantin löytämiseen ja valmistamiseen kuluu verrattoman

paljon työtä! Ja samaten on elantowälineitten laita: niitä voidaan „saattaa markkinoille” (i. o. saattaa kulu-
tuskelpoisiksi) paljon vähemmällä työllä kuin timanteja, siksi tarjotaan niitä paljon ja siksi ovat ne halpoja.

Tutkijat eivät luottaneet yksinomaan ajatteluunsa-
kaan, vaan kysyivät neuvoa historiasta ja niin saivat he selville, että ihmiset, kun he siirtyivät vähitellen pois kotitarvetuotannosta ja alkoivat vaihtaa tavaroita, piti-
vät mittanaan sen työn paljoutta, mikä oli tavarain wal-
mistamiseen wälttämätöntä.

Tällä tavoin johduttin siihen päätelmään, että arvo todella on inhimillistä työtä. Tämä tietämys ei ole yh-
den ainoan miehen työn tulosta vaan kokonaisen etewän tiedemiesjärjan vuosikatojen tulussa suorittamaa tutki-
musta. Tämän järjan viimeiset olivat kuuluisat englan-
tilaiset *Adam Smith* (1723—1790) ja *David Ricardo* (1772—1823).

Heidän jälkeensä tuli *Karl Marx*. Hänen on-
nistui todistaa suoranaisten huomioitten avulla tuon lauseen totuus, joka wäittää, että arvo on työtä.

III.

Tarjonnan ja kysynnän laki täydellistämässä muodos-
saan merkitsee seuraavaa: jos jotain tavaraa tarjotaan
enemmän kuin kysytään, niin tähtyy myyjien, warastos-
taan päästäkseen, alentaa hintaa; kilpailu, jota he keske-
nään käyvät, pakottaa heitä siihen. Jokaisen tulee koet-
taa wetää puoleensa harvoja jälleläolewia ostajia hal-
voilla hinnoilla, ennenkuin kilpailu ehtii ne heitä ryös-

tää. Mutta hintojen halvuudessa kasvaa ostajien luku. Sillä mitä halvempi on tavaran hinta sitä suurempi niiden henkilöiden lukumäärä, jotka voivat sen ostaa itselleen ja todella ostavatkin. Toisaalta myös tarjontakin vähenee. Sillä mitä halvempi on tavara, sitä pienempi myhjän etu. Täten muka tulitaijiin lopuksi hintaan, jonka malliteissa tarjonta kokonaan lakkaa, kosta se ei tuota myhjielle mitään etua. Täten oliji tapahtunut täydellinen mullistus tarjonnan ja kysynnän suhteissa: tarjonta oliji nyt hyvin pieni tai lakkaaji kokonaan olemasta, kysyntä oliji suuri. Tämän johdosta alkaiji hinta jälleen kohoata. Kilpailu raitwoaiji nyt ostajien keskuudessa; heidän oliji nyt maksaminen yli hinnan, saadakseen haltuunsa olemassaolevat vähälukuiset tavarat. Kun hinta täten kohoaiji, kannattaiji myhminen jälleen; samalla syntyiji jälleen tarjontaa ja se kätwiiji sitä voimakkaammaksi, mitä enemmän hinta kohoaiji. Käsi lädesä tämän kanssa seitsähtuiji kysyntä, sillä mitä kalliimpi tavara oliji, sitä pienempi oliji niiden henkilöiden luku, jotka woijiivat sen ostaa. Niin kehittyiji tarjonnan ja kysynnän suhde jälleen päinvastaiselji, hinta alkaiji laskeutua, ja niin edespäin.

Nyt ei suinkaan woida kieltää, että tämä tarjonnan ja kysynnän laki perustuu oikeisiin yhtiyisiin huomioihin ja että se oikein selittää sarjan erinäisiä ilmiöitä. Niinpä tapahtumat esim. jokapäiväiset hinnannuutokset jotentin tarkkaan tämän kaavan mukaan. Jos puolukat maksawat tänään 20 ja huomenna 15 penniä litra, niin riippuu se useimmiten todella kasvaneesta tarjonnasta. Niinikään perustuvat tarjontaan ja kysyntään useimmiten ne hinnat, joita maksetaan rahasta (korokanta ja diskontokorko); samaten myöskin työpalkat. Tojin täytyy tässäkin waroa

tefemästä sitä erehdyistä, että mufa hintoja yksinomaan määräisi tarjonta ja kysyntä. Kuitenkin tunnustettafoon, etteivät lain puolustajattaan sitä halua wäittää. Sinnan muodostuminen on erikoisen monimutkainen tapahtuma, johon sangen monet tekijät waikutawat, ja joista kysyntä ja tarjonta on wain yksi.

Kieltämättä siis tarjonnan ja kysynnän lain oikeutta rajoitetulla alalla ja eräisissä taloudellisissa tapahtumisissa, tähtyy kuitenkin usealla tapoin supistaa sen merkitystä.

Jos hinta alenee ja kohoaa niin kauniin fileän kaawan mukaan, jos tänään, jolloin tarjonta on werrattomasti woimakkaampi, tawaran hinta on hywin alhainen, jos se sitten, heikkenevän tarjonnan ja kasvawan kysynnän johdosta wähitellen kohoaa, kunnes wastakkainen suhde jälleen saattaa sen alenemaan, niin tähtyy sen joskus saawuttaa kohdan, jolloin tarjonta ja kysyntä owat yhtä suuret, s. o. jolloin tawarasta tarjotaan juuri niin paljon kuin siitä waaditaan. Mutta tällöin lakkaawat sekä tarjonta että kysyntä olemasta, sellittämättä enään mitään. Mutta mikä silloin määrää hinnan?

Ja edelleen. Kun hinta kohoaa määrätyn korkeiman rajan yli, niin taukoo kysyntä. Tawaraa ei enään osteta. Miksi ei? Siksikä ettei ostajilla ole niin paljon rahaa? — Tämä ei pidä paikkaansa, sillä samat ihmiset maksawat muista esineistä paljoa enemmänkin. Kukaan ei esim. maksja pöydästä, jonka hinta tawallisesti on 40 markkaa, enempää kuin 45 tai korkeintaan 50 markkaa. Jos hinta wieläkin kohoaa, niin pöytä ei enään osteta; mutta samat ihmiset, joiden mielestä pöytä on tullut liian kalliksi, maksawat arwelematta 100 markkaa

kultafellosta. Rahanpuute ei siis voi olla syynä siihen, että he eivät suostu ostamaan pöytää. Mutta mikä sitten on syynä? — Yksinkertaisesti se, etteivät he, pöydän hinnan noustessa warsin korkealle, enään saa rahallaan *w a s t a a w a a a r w o m ä ä r ä ä!* — Oikeata vastaavaa arvomäärääkö? Mutta silloin onfin tavaran „arvo” määrätty riippumatta kysynnästä ja tarjonnasta, eli toisin sanoen: tällöin ei enään arvoa määrääkään tarjonta ja kysyntä, vaan päinvastoin pöydän arvo aiheuttaa kysynnän lakkaamisen!

Uivan samaa opettaa hinnan alirajan tarkastelu. Hinnan painuessa määrättyyn vähimpään rajaan, taukoo tarjonta. Miksi? — Siksi ettei myhminen siihen hintaan enään „kannata”. Mutta tämä sifälää samalla sen, että myhminen mainittua hintaa korkeammalla hinnalla kannattaa, s. o. myyjä saa vasta tätä hintaa korkeammalla hinnalla vastaawan arvomäärän takaisin. Näinollen määrää siis alirajanfin seikka, jota on riippumaton tarjonnasta ja kysynnästä. Arvo ei riipu kysynnästä ja tarjonnasta vaan päinvastoin juuri se määrää alirajan, yilirajan ja hinnan vaihtelujen keskipisteen, eli toisin sanoen: se määrää ne rajat, joiden puitteisfa tarjonnan ja kysynnän suhde vaihtelee.

Raikki nämä epäilykset ja vaikeudet ratkaisee yhdellä iskulla se tietämys, että työ on arvoa. Meidän on nyt enään tarkastaminen, miten Mary suoranaisilla havainnoilla todisti tämän väitteen, mikä siihen asti oli paljas hypoteesi (otaksuma).

IV.

Kun kaffi tavaraa vaihdetaan keskenään, niin menettellään täten siten, että molempien arvo on yhtä suuri. Huonekalukauppias esim. antaa tuolinsa 6 markalla, jos hän tietää, että hän saa noissa kuudessa hopeatappaleessa yhtä paljon arvoa takaisin kuin hän sitä tuolissa antoi.

Tästä seuraa, että sen arvo on, mitä eri tavaroissa on, tulee olla samaa laatua. Hopea on aivan toista tavaraa kuin tuoli, mutta arvo, mikä kumpankin sisältyy, on samaa lajia. Kauppias luopuu tuolistaan, koska hän on varma siitä, että hän saa samaa ainetta, jota kutsutaan arvoiksi, yhtä paljon kuudessa hopeamarkassa kuin hän on sitä antanut pois tuolissa. Se yksinkertainen tosiasia, että tavaroitte vaihdetaan keskenään, todistaa, että niihin sisältyvä arvo on kaikissa jostain samantyyppistä.

Toinenkin asian selvittelytapa johtaa samaan tulokseen. Kuten tiedetään, ovat eri tavarat aivan erilaisia esineitä. Kaffi, kengät, ruukku, veitsi, tuoli j. n. e. ovat esineitä, joilla ensi katsomalla ei ole mitään yhteyttä keskenään. Niissä huomaa vain erilaisuutta.

Mutta kaikilla näillä erilaisilla esineillä, kun ne ovat tavaraita, on hintansa. Ja hintojensa kautta ovat ne toisiinsa laskeutuneissa. Jotain tavaraa on joko saman, enemmän tai vähemmän arvoinen kuin toinen.

Mutta voidaanko sitten erilaisia esineitä saattaa toistensa kanssa laskeutuneisiin? Voidaanko esim. kaffi ome-

naa ja kolme luumua laskea yhteen? — Josin kyllä voidaan. Josainen lapsi oppii sen koulussa ja vastaa heti, että 2 omenaa ja 3 luumua tekee yhteensä 5 hedelmää.

Mutta kun täten on lasitettu yhteen omenoita ja luumuja, niin ei niitä ole pidetty omenoina ja luumuina. Pitemmin on ensin jätetty ottamatta huomioon niiden erilaisuus eli se, mitä niistä tekee omenoita ja luumuja ja vain otettu huomioon se, mitä niissä on yhteistä. Ne on lasitettu yhteen erään yhtäläisyyden perusteella, nojaten niiden siihen samankaltaisuuteen, että kummatkin niistä ovat hedelmiä.

Tämä pitää paikkansa aina ja kaikkialla. Voidaan saattaa erilaiset esineet lasitusuhteisiin, mutta vain sillä ehdolla, että jätetään huomioonottamatta niiden erilaisuudet ja pidetään silmällä vain sitä, mitä niissä on yhteistä, niiden samankaltaisuutta. 7 hövartijaa ja 5 hevosta ovat 12 elollista olentoa. Tai, ottaaksemme oikein räikeän esimerkin: 8 tähteä ja 4 keittoastiaa on 12 esinettä. Tällaisinkin laskelman voi tehdä, mutta silloin on jätetty huomioonottamatta kaikki se, mitä tähdissä ja keittoastioissa on oleellista, niiltä on riistetty kaikki se, mikä kuuluu niiden käsitteeseen. Jos ei näin menetellä, niin on myöskin aivan mahdotonta löyhää tähdistä ja keittoastioista mitään samanlaisista ja silloin niiden välillä ei liivoi enään ole mitään lasitusuhdetta.

Tulemme siis siihen tulokseen, että lasitusuhde erilaisten esineiden välillä voidaan muodostaa vain jontuu samanlaisen ominaisuuden perusteella.

Nyt tiedämme, että eri tavarat ovat aivan erilaisia esineitä; mutta lisäksi tiedämme, että niitä ei vain saateta toisiinsa lastusuhteeseen aina kun niitä keskenään vaihdetaan, vaan että ne ilman vaihtoakin alati ovat hinnan avulla toisiinsa vaihtosuhteissa. Ja tämä perustuu niiden arvoon. Mistä tavarasta tahansa voi hinnan avulla sanoa, onko se ja kuinka paljon se on arvokkaampi ja halvempi kuin toinen tavara.

Siis yhtäältä: erilaisia esineitä voidaan saattaa toisiinsa lastusuhteeseen vain jonkun niissä olevan yhtäläisyyden avulla.

Toisaalta: kaikki tavarat — nuo aivan erilaiset esineet — ovat toisiinsa alituisessa lastusuhteessa arvoja perusteella.

Tästä johuu ehdottoman varmasti, että kaikkien tavaroiden arvo on jotain samanlaista. On vain yhtä ainoata lajia arvoa kaikissa tavaroidessa; kussakin eri tavarassa on sitä enemmän tai vähemmän, mutta aina se on samanlaista.

Kun kerran ollaan näin pitkällä, niin seuraava johtopäätös syntyy kuin itsestään. Kaikissa tavaroidessa esiintyvän arvon tulee olla jotain samanlaista. Onko sitten olemassa jotain sellaista? Eikö kullakin tavaralla ole omat omituisuutensa? Eikö jokainen tavara ole aivan jotain muuta kuin toinen?

Todella ei ole niinkään helppoa löytää jotain yhteistä ominaisuutta kaikissa eri tavaroidessa, koska niissä on vain yksi tällainen ominaisuus, ja se on se, että kaikki tuotteet ovat ihmistyötä. Kaikkiin tavaroihin, olkoot ne sitten kuinka erilaisia tahansa, sisältyy in-

himillistä työtä ja se on ainoa yhtäläisyys, mikä niihin kaikkiiin sisältyy.

Siiis: kun nyt arvon tähtyy olla jotain yhteistä, samanlaisista, ja kun ihmistyö on ainoa, kaikkien tavarain yhteinen ominaisuus, niin arvo ei ole mitään muuta kuin ihmillistä työtä.

Niin warmentaa teoretinen harkinta sen, mintä käytännöllinen kokemus jo aikaisemmin on osottanut.

Tätä Margyn arvo-oppia vastaan on tehty kaikelaisia vastaväitteitä, joista seuraawat kolme kaipaawat lähempää tarkastelua:

1. Päitfi työtä on kaikkisja tavaroijsja jotain muu-
takin samanlaisista, nimittäin niiden hyödyllisyys, niiden käyttöarwo.
2. On työtä, jota ei muutu arwoffi ja jota ei fiifi
lasfeta.
3. On arwoa (esim. maa), jota ei työ ole synny-
tänyt.

V.

Näistä kolmesta Margyn arvoteoriaa vastaan tehdyistä väitteestä woidaan ensimmäinen kumota warjin helposti. Tosin on kaikkilla tawaroilla käyttöarwonja, mutta se ei ole sama käyttöarwoa. Päinwastoin eroaa tawara toijesta juuri erilaisen käyttöarwonja kautta. Muu-
kun ja takin ero on juuri siinä, että kummallakin on eri käyttöarwonja. Mutta nyt olemme juuri osottaneet, että arwon tulee olla jotain samanlaisista kaikkisja tavaroijsja. Käyttöarwo ei siis tässä woi tulla kshymykseen. Ja wait-
takin tawarain arwo käytännöllisessä elämässä usein näyt-

tdää samalta kuin niiden käyttöarvo, niin ovat ne ilmeisesti väärässä, jotta antavat tämän petollisen näennäisyyden jokaisista itsensä ja jotka pitävät käyttöarvoa arvon perusteena.

Mutta ei vielä tässä tyllisi. Mistä johtuu sitten itse käyttöarvo? Vastaus on aivan selvä, heti kun sitä valaisee eräällä esimerkillä. Mistä johtuu tiffin käyttöarvo? Kysymys käy sangen yksinkertaiseksi seuraavassa muodossaan: mistä johtuu, että taffista juuri on tullut taffi eikä jotain muuta. Ja tämä johtuu ilmeisesti työstä, mitä taffin on luonut. Sitä ennen oli olemassa ainetta, jolla myöskin oli käyttöarvoa, mutta toista kuin taffilla. Tämä käyttöarvo on työn kautta muuttunut siksi käyttöarvoksi, jota kutsutaan taffiksi.

Siis tavaroitten käyttöarvoaan ei ole mitään muuta kuin työtä, jota siihen sisältyy; ja se joka väittää, että arvo riippuu käyttöarvosta, sekään ei pohjaltaan väitä mitään muuta kuin sitä, mitä sanoimme, nimittäin että arvo riippuu työstä. Hän tekee vain seuraavan paljon merkittävän virheen.

Se että raaka-aineesta syntyi taffi, ei johdu jostain mielivaltaisesta työstä, vaan on se aivan määrätyn työn seuraus. Sen, joka muokkasi raaka-ainetta, tuli olla räätäli; hatuntekijä olisi siitä tehnyt jotain aivan toista. Ja räätälin tuli tehdä aivan määrättyä räätälin työtä; muuten raaka-aineesta olisi ehkä syntynyt housut.

Siis: se joka puhuu tavaran käyttöarvosta, hän tosin puhuu työstä, jota sisältyy tavarahan, mutta hän puhuu siitä kaikkine määrättyine ominaisuuksineen, joitten taffia se eroaa laillisista muista taffista. Hän puhuu

„konkretisesta” (aistimilla havaittavasta) työstä. Ta-
 fin käyttöarvo merkitsee räätälin työtä ja lisäfi arvon
 määrätynlaisista räätälintyötä.

Jos hän nyt tahtoo tähän perustaa arvon, niin
 hän erehtyy kuten se, joka haluaa laskea yhteen omenoita
 ja luumuja, jättämättä huomioonottamatta niiden erilai-
 set tunnusmerkit. Niitä ei voi laskea yhteen omenina
 ja luumuina, konkreettina (aistimilla havaitta-
 wina) hedelminä, vaan hedelminä sellaisinaan, sittenkun
 niiden erilaiset ominaisuudet on jätetty huomioonotta-
 matta.

Niin on arvonkin laita. Se riippuu tosin työstä,
 mutta ei konkretisesta työstä, s. o. ei suutarin eikä rää-
 tälin työstä kaikkinen erilaisuusineen, vaan ihmistyöstä
 sinänsä, sittenkun siitä on jätetty huomioonottamatta kaikki
 mainitut erisyydet; se riippuu siis „a b s t r a k t i -
 s e s t a” (aistimilla havaitsemattomasta) i h m i s -
 t y ö s t ä.

Jos tämä käännetään tieteellisestä sanontatavasta ta-
 walliseen kieleen, niin se kuuluu jotenkin näin: kaikki eri-
 laista tavaraa, taffi ja pöytä, vaihdetaan keskenään nii-
 hin sisältyvän työn p a l j o u d e n perusteella; niiden
 arvo ei siis riipu sen työn l a a d u s t a, mikä niihin
 sisältyy; on siis samantekewää, että ne ovat räätälin- ja
 puusepäntyötä; eri työn lajit jätetään huomioonottamatta,
 molemmat mainitut työn lajit saatetaan samanlaisiksi sen
 perusteella, että kumpikin niistä yleensä on ihmistyötä.

Tulemme toiseen vastawäitteeseen. Ei kaikkea työtä
 lasjeta arvoiksi. On kyllä totta, että jos joku käyttää
 erään tavaran valmistamiseen huomattavasti enemmän
 työtä kuin hänen ammattitoverinsa, niin tuota ylitystä

ei lasketa arvoiksi. Tämä ylityö eli lisätö, mikä hän on tehnyt — johtui se sitten tykenemättömyydestä tai jostain mielijohdesta — on hänen yksityinen, persoonallinen asiansa. Se ei ollut toisille ihmisille, ihmiskunnalle, wälttämätöntä. Sikkipä ei yhteiskuntaakaan siitä mitään hyödy. Wain „yhteiskunnallisesti wälttämätön työ” on arwoa.

Tulemme sitten wihdoin tyshymyksen maan ja niiden hyödykkeiden arwoista, jotka eivät ole työn tuotteita. Tämä seikka sotii wain näennäisesti arwolafiamme vastaan. Sillä meidän arwolafimme wäittää wain, että kaikki arwo johtuu työstä; siis sekin arwo, mikä maasta maksetaan, johtuu työstä. Arwolafimme ei sano niin mitään siitä, missä ja milloin tämä työ on suoritettu. Sillä se tietää aivan hyvin, että nykijän talouselämän aikana on paljon keinoja, joiden avulla voidaan kerran luotua ja jonkun henkilön aitaansaamaa arwoa siirtää paikasta toiseen ja henkilöltä toiselle. Maalla ei sinänsä ole lainkaan arwoa. Joka tätä ei usko, se koettaa selittää, miten suuremmissa kaupungissa maksa joku maafappale kaffi kertaan niin paljon kuin pienemmissä kaupungissa, waiikka kummatkin ovat laadultaan ja asemaltaan aivan samanlaiset, sekä miten samalla paikkakunnallakin maan hinta usein nopeasti vaihtelee. Maa on pikemmin wain omistajilleen keino, millä he woiwat ryöstää arwoa toisten ihmisten taskuista, arwoa, jonka yksinomaan työ on luonut.

Arwon siirtämisellä henkilöltä toiselle on nykijässä talouselämässä muutenkin sangen suuri waiikutus. Sen wuoksi on pohjaltaan luettava kaikki ilman työtä saatu tulo, woiitto, jota nyt lopuksi tahdomme käsitellä.

VI l u k u.

Rakkatyö ja pääoma, eli mistä johtuu voitto?

I.

Jos kysyy keskintertaiselta porvaristolaiselta, mistä johtuu voitto, niin pitää hän tätä kysymystä aivan tarpeettomana. Hän vastaa tähän, että voitto tietysti syntyy siten, että myydään tavaroita korkeammasta hinnasta kuin mitä niistä itse on maksettu. — Mutta tätä ei kysymyksemme tarkoita. Emme halua tietää, miten kapitalistille käy mahdolliseksi pistää voittona taskuunsa määrätynsuuruinen rahsumma, vaan miten tämä rahsumma on syntynyt. Tämän selvittelymme johdosta katsoo porvaristolainen meitä vasta oikein pitkään ja sanoo: tietysti itse kapitalistin työstä; pitäähän hänen toki tehtailijana johtaa liikettä. Hänenhän tulee suorittaa lufematomia, usein sängen vaikeita töitä, jotka ovat aivan wälttämättömiä kokonaisuuden säilymiselle ja tuotteen säännölliselle syntymiselle. Hänenhän tulee kauppiana huolehtia tuotannon ja kulutuksen oikeasta suhteesta ja tyhdyttää oikealla järjestelyllä maailmanmarkkinoitten kaikki tarpeet. Eikö se kaikki, mitä hän suorittaa ole vaikeata ja hyydyttäviä töitä?

Raikki tämä on hytvää ja kaunista, me vastaamme

Ei johdu mielemmekään kieltää, että työn johtaminen samoin kuin vaihdon välityksin ovat välttämättömiä töitä ja että siis ne henkilöt, jotka näitä toimia johtavat, ovat yhteiskunnallisesti hyödyllisiä. Meidän mielestämme on vain epäiltävää, onko voiton synthyminen missään yhteydessä heidän työnsä laansa. Sillä ensimmäin on kapitalisteja, jotka eivät tee mitään ja jotka siitä huolimatta pistävät voittoja taskuihinsa, esim. osakkeenomistajat. Jos jollakin on nykyään 100,000 markkaa sijoitettuina laitvosofakkeihin, niin hän saa, siinä tapauksessa että voitto-osinto nousee vain 10 prosenttiin, joka vuosi 10,000 markkaa laitvosfen voitoista, tarvitsematta astua asteltakaan laitvosfeen. Tämä voitto ei siis juinkaan ole hänen työnsä hedelmää. — Toiseksi: niidenkin kapitalistien voiton suuruus, jotka tekevät työtä, ei riipu lainkaan siitä, miten paljon he tekevät työtä. So aikaisemmin (luovassa „Pyhä omaisuus”) olemme nähneet, että kun pienkapitalisti hoitaa liikettänsä, johon hän on voinut sijoittaa vain 10,000 markkaa, ja vaikka hän tekisi työtä kieli kurssussa, niin hän ei voi saada niin paljon voittoja kuin hänen kilpailijansa, joka on sijoittanut liikkeeseensä miljoonan markkaa, vaikka tämä tekisi paljoa vähemmänkin työtä kuin hän. Kapitalistien voitto ei siis ole suhteellinen hänen työhönsä vaan hänen pääomaansa. — Ja vihdoin kolmannesti: miten paljon kapitalisti työn johdon y. m. avulla luo työtä, käy selväksi, kun tarkastamme sellaista liikettä, missä palkatut henkilöt huolehtivat johdosta. Valittaamme esimerkiksemme kaksi liikettä, joista kumpikin tuottaa vuodessa 100,000 markkaa; toista johtaa sen omistajat, toinen on osakeyhtiön hallussa, jota johtaa 20,000:n vuosipalkkaa naut-

tiva henkilö. Jos nyt esim. otaksomme, että liikkeen johon kuuluva työ on 20,000:n markan arvoinen (mitä arvo on epäilemättä liian korkea), niin ensinmainitun liikkeen omistaja on erinomaisen hyödyllisellä työllään synnyttänyt arvoa 20,000:n markan edestä. Mutta senlisäksi hän vielä saa 80,000 markkaa; vasta tämä on hänen voittoansa ja sillä ei ole hänen tyhnsä kanssa niin mitään tekemistä.

Porvaristolaisemme naama wenyhy pitkäksi. Näin hän ei ole asiaa milloinkaan ajatellut. Tähän asti on hänestä asia näyttänyt tällaiselta: kapitalistihan tekee työtä, useimpaa fangen paljon ja ankaratakin työtä; tietysti on silloin oikein ja kohtuullista, että hän saa voittoa. — Onko tämä nyt oikein ja kohtuullista, siitä emme tahdo riidellä; käsitkset oikeudesta ja kohtuudesta owat niin monenlaiset. Annamme kunkin pitää käsityksensä. Wain t o s i a s i a t haluamme todentaa. Ja sitti kshymme vielä kerran: kenen työ on synnyttänyt sen arvomäärän, jonka kapitalisti pistää taskuunsa? Ilmeisesti ei kapitalistin oma työ ole sittä tehnyt, sen on kolme hllämainittua todistustamme sitowasti näyttänyt toteen. Mutta kenen työ sen sitten on saanut aikaan?

Suihai, ajattelee porvaristolaisemme, asiahan on atwan yksinkertainen. Woittohan synthy k a u p a n t e o s s a, woittohan on se hlijäämä, joka jää tarwaran myhjälle. Mitä sitti enään tätä asiaa ajattelemme? Kauppias myh tarwaran kallimmasta kuin hän on sen itse ostanut, hän sitti ottaa hlijääneen arvosumman ostäjiltään.

Tämäkään wastaus ei ole niin itsestään selwä kuin miltä se näyttää. Woidaan kshy, mitä sillä tarkoitetaan. Jos waatekauppiaslla on puku, joka on 60:n markan ar-

woinen, ja jos hän myy sen 60 markalla, niin ei ilmeisesti synny lainkaan voittoa. Hän vaihtaa nyt saman arvon toiseen yhtäsuureen arvoon; hän omisti 60 markkaa suuren arvon putvussa ja omistaa nytkin yhtäsuuren arvon rahassa. Wasta fitten hän olisi saanut voittoa, jos hän olisi myynyt sen kalliimmasta kuin 60 markasta. Ja edellämainitulla väitteellä tietysti tarkoitetaan sitä, että jos putu myydään 60 markalla, niin se ei ole 60 markan arvoinen, tai jos se on 60 markan arvoinen, niin se myydään kalliimmasta kuin 60 markasta.

Jos siis samana arvoisia tavaroita (elwitvalentteja) vaihdetaan, niin ei synny voittoa. Tähtyy ehdottomasti otaksua, että tavaroita myydään yli niiden arvon nousuwasta hinnasta. Sitä wain satunnaisesti — silloinhan voittoa on wain satunnaisesti — waan jatkuaasti ja säännöllisesti.

Jos tätä edellytämme, niin tuottaa woiwon selittäminen niinkään paha kyllä waikeuksia, kuten heti näemme.

II.

Sitä tavallista katsantokantaa, että woiwo hyfiner-taifesti synthy tawaran kallistamisella (s. o. sen myymisellä arwoa korkeammasta hinnasta), tukewat näennäisesti käytännöllisen elämän kokemukset. Ensimmäin on tunnettu ja kieltämätön tosiasia, että tuollaisista petosta usein efinthy kaupassa. Ostaja ei tavallisesti woi tietää, minkä arwoinen tawara on, ja hän useimmiten maksaa niin paljon kuin häneltä waaditaan. Tustin woiwi tawata kauppiasta, joka ei pitäissi pyhänä oikeutenaan saada silloin

tällöin hyötyä hintojen korottamisella. Epäilemättä on sitä-paitfi kauppiaita, jotka yleensä elävät hyvinomaan tuollai-fella keinottelulla. Luimmehan hiljattain hämmästyksellä sanomalehdistä, että Berlinissä on valmiiden vaatteiden liikkeitä, jotka elävät hyvinomaan ilotyttöjen riistämisestä, myyden heille häikäilemättä 1,000 markalla putvun, joka on vain noin 80 markan arvoisen. Että siis tavarotta usein myydään yli niiden arvon, emme suinkaan halua kieltää.

Tähän tulee lisäksi, että todellisimmankin kauppiaan tavaroilla on aina kaksi hintaa: ostohinta ja myynti-hinta, ja juuri niiden eroista johtuu hänen voittonsa. Nyt voi ilmeisesti vain toinen näistä hinnoista olla ta-varan arvon suuruinen. Jos se on myyntihinta, niin kärsii tavaran hankkija vääryyttä. Mutta hankkija on sa-malla tavallisesti kokenut kauppias tai tehtailija, joka tarkoin tuntee tavaran arvon eikä niinollen ota itselleen vahinkoa. Siis on se varmaankin ostaja, joka saa kärsiä vahingon.

Tällä tavoin harmitsee asiaa „tavallinen ihmisjärki” — siinä tapauksessa ettei se yleensä ota syvemmästi aja-tellaksensa asiaa — ja on siihen tyytyväinen, koska hän otaksuu täysin selvittäneensä itselleen voiton alkuperän.

Mutta sitä, joka ei tähän tyydy, vaan ajattelee asiaa pitemmälle, kohtaa heti kaikellaiset aavistamattomat vai-keudet.

Nyt on otaksuttu, että kaikki tavarat alituti-festi ja jäänneöllisesti myydään niiden ar-voa korkeammasta hinnoista, sanoikaamme 25 prosentin ko-rotuksella. Tosin ei voittoerä (voiton prosenttimäärä) kaikilla aloilla ole yhtä suuri, mutta 25 prosenttia pie-

nempi se ei milloinkaan liene. Voimme siis hyvällä syhyllä otaksua sen olevan näin suuren, tartuttamatta peliä arviotamme liian korkeaksi. Matelkaamme nyt, miten kauppa tällä edellytyksellä tapahtuu.

Huonekalukauppias haluaa myydä pöydän 20 markalla. Pöytä on tietysti vain 16 markan arvoinen, loput 4 markkaa ovat voittoa. Kauppa onnistuu, ja kauppias on sen arvolla tullut 4 markkaa rikkaammaksi. Mitä tekee hän nyt 20-markkasellaan? — Hän ei voi sillä tehdä mitään muuta kuin jälleen ostaa sillä jotain. Jos hän sen toistaiseksi jäästää tai jos hän sen sijoittaa pankkiin, niin se on yhdenkertaisia, ennemmin tai myöhemmin tulee jälleen helki, jolloin hän sillä jälleen jotain ostaa. Sillä tämä on ainoa tapa, millä rahaa voi käyttää hyväkseen.

Mutta kun tämä hetki sitten on tullut, niin kääntyy lehti toisin päin. Huonekalukauppias on nyt ostaja ja telemisissä myyjän kanssa, joka myös haluaa voittoa. Jos esim. huonekalukauppias haluaa tatin, niin antaa vaatokauppias hänelle 20 markalla tatin, joka tietysti on vain 16 markan arvoinen. Hän ei voi muuten menetellä, sillä miten muuten voisi syntyä vaatokauppiaan voittoa?

Mitä on siis laulun loppu? Aluksi omisti huonekalukauppias pöydän, jonka arvo oli 16 markkaa; lopuksi omistaa hän tatin, jonka arvo niinkään on 16 markkaa! Se ei ole häntä lainkaan hyödyttänyt, että hänellä oli välillä 20-markkanen kädessään. Sen voiton, minkä hän sai myydessään pöydän, täytyi hänen jälleen luovuttaa ostajassaan tatin. Minkä voitti, sen menettikin!

Uroan niin yksinkertaisesti kuin tavallisesti kuvitelt-

laan, ei siis voiton syntyminen tavaroitten kallistamisen avulla näytä olevankaan.

Tietystikään ei meidän tähänastinen tarkastelumme vielä läheskään tyhyytä „tervettä ihmisjärkeä”. Olimielisesti se vastaa: „Tiedämmehän kyllä aivan hyvin, että kauppiaskin tehdesään ostoksiaan saa maksaa yli arvon kuten muutkin ostajat. Mutta mitä merkitsee se hänelle? Hänen ostoksensa yksityistarpeita varten ovat aina paljoa pienemmät kuin hänen myyntinsä; hän siis niissä menettää paljoa vähemmän kuin hän myhdesään pistää tastaunsa. Ottakaamme esimerkiksemme kauppias, jolla on sangan suuret yksityistarpeet, ja joka kuluttaa vuosittain 50,000 markkaa. Hän sai tällä summalla — jos otaksutaan voittoprosentti 25:ksi — tavaroita vain 40,000 markan arvosta, siis menettäisi vuosittain 10,000 markkaa. Mutta kauppias, joka voi tuhlata yksityistarpeisiinsa vuodessa 50,000 markkaa, myh vuodessa vähintään miljoonan markan edestä tavaraa; hänen vuotuinen voittonsa tekee siis 200,000 markkaa, niin etä hän kyllä hyvin voi kärsiä 10,000 markan tappion, tullen yhä vain rikkaammaksi. Hänen yksityistarpeita ostaessaan kärsimänsä tappio ei siis läheskään voi kilpailla hänen voittonsa kanssa. Ja ostaessaan tavaroita liikkeenjä tarpeeksi, saattaa kallistuminen olla hänelle aivan yhdenkewää, sillä sen määrän korvaavat hänelle jälleen ostajat. Hän saa ostohinnalleen 25 prosentin voiton; mitä kallimpi tämä hinta on, sitä enemmän saavat ostajat maksaa.”

Siiis viimeinen ostaja, kuluttaja, yleisö, saa lopuksi kaiken korvata. Yleisön on maksaminen kaikki ne hinnankorotukset, joita aikaisemmin — tietysti ei vain wit-

meinen kauppias, vaan kaikki ne, joilla on ollut tavaran kanssa jotain tekemistä — on tavaran arvoon lisätty.

Tämä on todella se kuvittelu, mikä tavallisesti nuostuu asian kuluista. Tarkastamme sitäkin lähemmin.

III.

Tavallisen kuvittelun mukaan on tavara sen arvoinen kuin sen valmistaminen maksaa. Näihin tuotantokustannuksiin lisää tehtailija sitten voittonsa. Ja hän siis myy sen arvoa kalliimmasta hinnasta. Häreltä ei yleisö suinkaan vielä osta tavaraa, vaan tulee se monen välitäden kautta, ennenkuin se saapuu kuluttajalle. Sofainen yffihinen, jonka käpien kautta tavara tulee, lisää nyt siihen, mitä hän on maksanut, voittonsa ja myy sen kalliimmasta hinnasta edelleen, niin että kuluttajan tämän mukaan tulisi kestää aivan tavatonta hintojen kallistumista.

On hyödyksi, kun lerran ottaa suorittaakseen pienen lastuesimerkin siitä, miten paljon oikein tavara tämän olettamuksen mukaan kallistui yli arvonsa, ennenkuin se ehtii saapua yleisön käsiin.

Puuvillapaidan valmistamiseksi esim. tarvitsee puuvillaviljelijän ensin Amerikasta tuottaa puuvillaa. Otaaksamme, että hänellä on valmiina 100 markan arvoinen puuvillapaali. Sen arvoon lisää hän voittonsa, minkä otaksomme tekävän 10 prosenttia. Hän myy siis puuvillansa 110 markalla tehräjäälle. Tehräämönsä lisääntyy tietysti puuvillan arvo siellä tehdyn työn takia. Tämän voimme kuitenkin jättää huomioonottamatta, sillä

kehräämön omistaja laskee voittonsa kaikkien tuotantokustannustensa nojalla. Hän ottaa laskuissaan huomioon sen 110 markkaa, minkä hän on maksanut puuvillasta ja lisää sitten 10 prosenttia kaikkiin kustannuksiinsa. Näinollen laskee hän 121 markan arvoiseksi sen lankamäärän, mikä on vain 100 markan arvoinen. Kehräämön omistajalta ostaa tavaran kutoja. Kun tämä laskee myyntihintansa, täytyy hänen laskuhinsa merkitä puheenalaisen 100 markan arvoisen tavaran 133:10 markaksi. Walmis puuvillafangas joutuu nyt paitatehtailijan käsiin, joka korottaa äskeisen arvon 146:40 markan hintaan. Tämän määrän maksaa tukkukauppias, ja jos nyt otaksomme, että tukkukauppias nyt suoraan myy tavaransa yleisölle, niin tulisi kuluttajan jo tämän kohtuullisen laskunkin mukaan maksaa 161:05 markkaa tavarasta, joka on vain 100 markan arvoinen!

Sitäpaitfi on laskelmamme liian kohtuullinen. Sillä ensinnäkin olemme jättäneet kaikki välikauppiat huomioonottamatta ja toiseksi on voitto paljoo korkeampi kuin 10 prosenttia. Todella on vähintään wiljelijän ja kehrääjän, kehrääjän ja kutojan, tukkukauppiaan ja yleisön väliin tunkeutunut välikauppias. Tavallissimmin niitä on useampiaakin. Jos nyt otamme huomioon edellämainitut, niin nousee hinta jo 235:80 markkaan! Ja mitä tulee voittoon, niin olemme nähneet, että 25 prosenttia on kohtuullinen voittoerä. Jos vielä tämänkin otamme huomioon laskuissamme, niin nousee summa 400—500 markkaan, jonka yleisön pitäisi maksaa jostain, joka on vain 100 markan arvoinen!

Tulee myöntää kallistumisen olevan niin suuren, että yksin tämä laskeminen tekee vaikeaksi uskoa tällaisen

ajain tulun oikeutta. Mistä ottaisi yleisö ne suunnattomat arvomäärät, joita sen päivä päivältä pitäisi luovuttaa kapitalistille saamatta taltaitin korvausta? Keitä sitten yleensä kuuluu tuohon ostamaan yleisöön, joka keskeyttä voi lahjoittaa noin valtavia arvomääriä?

Ostamaan yleisöön kuuluu jokin. Mutta kauppiat ja tehtailijat on heti erotettava joukosta. Sillä heidän pistävät joka tapauksessa paljon enemmän tashuhinsa kuin häviävät ostajensa. Nyt on tosin vielä paljon rikkaista väkeä ostajien joukossa, nimittäin nuo toiset kapitalistit, jotka, kuten sanotaan, ovat rahansa „sijoittaneet” ja sen johdosta saavat korkoja, voitto-osinkoja y. m. j. Kun siis mies, josta jo ulkopäinkin laulaa rikkaus loistaa, astuu puotiin tehdäkseen ostoksiaan, niin syököhkö kauppias ihastuneena häntä wasiaan ja ottaa häneltä voittoa, jos vain mahdollista 400—500 prosenttia. Ja tämä näyttää selittävän voiton niinkauankuin tarkastellaan vain yhtä ainoata rikkaista ja yhtä ainoata kauppiasta. Mutta väärä luulo häihuu niinpian kuin siirrytään yksittäisestä kolo luokkaan.

Tuon rikkaan väen tulot, joilla se maksaa kauppiaille, johtuvat korkoista ja voitto-osingoista. Mistä nämä sitten syntyvät? — Otaksukaamme, että rikas rahamies A. on sijoittanut omaisuutensa johonkin panktiin, ja että hänen rahansa tuottavat niin ja niin monta tuhatta vuotuisista korkoa. Miten voi pankki maksaa näitä korkoja? Mitä yksinkertaisesti siten, että pankki on sijoittanut A:n omaisuuden johonkin teollisuusyrittäjään, se tuottaa voittoa ja ne korot, jotka A. saa, ovat osat tuosta voitosta. Yksinomaan tällä tavoin syn-

tyvät rahamiesten ilman työtä saamat tulot. He ovat saaneet sen tehtailijain ja kauppiaitten voitoista ja voikka heitä niin kovaasti peijataankin, kun he tekivät ostofiansa, niin antavat he kuitenkin kauppiaille takaisin vain osan siitä, mitä he ovat näiltä aikaisemmin ottaneet. — Rahamiesten tulot johtuvat voitoista mutta ei päinvastoin.

Mutta nyt on vielä osa ostajia jäljellä, nimittäin työläiset. Hekin maksavat ostaesjaan usein liikaa. Mutta ei sekään pysty selittämään voiton syntymistä, sillä työväenluokan kaikki tulotkaan eivät riitä synnyttämään voittoa. On näet nyt kysymys niin runsaasta kallistumisesta kuin 400—500 prosentista, kuten olemme lasteneet. Täytyy selittää summan syntyminen, joka on noin 4—5 kertaa niin suuri kuin kaikkien tavaroiden arvo. Mutta nyt tiedetään kuitenkin, että työväestön tulot eivät ole yhtäkään kertaa niin suuret kuin tavaroiden kokonaisarvo, vaan melkoista pienemmät. Miten voisi siis se maksaa 4—5 kertaa niin suuren summan.

Voiton syntyminen kaupan kautta, mitä ensin näytti niin itsestään selvältä ja yksinkertaiselta, tuntuu nyt jo fangen pulmalliselta.

IV.

Tähänastiset tarkastelumme ovat osoittaneet, että — vastoin kuin yleinen katsantokanta otaksuu — voitto ei synty kaupasta ja että jälleen tässäkin kohden näkö pettää. Tietystikään emme väitä, että tavarat usein myy-

dään niiden arvoa korkeammasta, mutta se ei selitä voiton syntyä. Baikka tavarat myhtäisiin niiden arvoostakin, niin kuitenkin syntyhy voittoaa.

Täten johdutaan pafostakin siihen tulokseen, että kauppiiaan tähtyhy oottaa tavarat alle niiden arvon. Mutta miten se on mahdollista? Alkujiaan oottaa kauppias tehtailijalta. Voitto tämä siis luopua tavarastaan alle sen arvon? Tämä olisi wain siinä tapauksessa mahdollista, että hän itse olisi saanut ne vielä halwemmalla, siis paljon alle niiden arvon. Mutta tehtailijahan ei tietysti missään tapauksessa woi maksaa niistä wähempää kuin mitä niiden tuotantokustannukset telewät, ja niidenhän pitäisi — tavallisen käsitystawan mukaan — juuri olla tawaran arvon suuruiset.

Jos tämä pitää paikkansa, niin häwittää kaikki mahdollisuus selittää woiton alkuperää. Mutta pitääkö tämä paikkaansa, sitä aijomme hieman tarkastaa.

Jotainen tehtailija laskee tawaran tuotantokustannukset. Jos joku esim. harjoittaa puuwillapaitojen walmistamista, niin hän, woidakseen laskea paitatusinan walmistamiseen menewät kustannukset, ensin ottaa selwille sen puuwillamäärän hinnan, mitä noihin paitoihin on käytetty. Samaten laskee hän tarwittawien apuaineitten, kuten esim. wärin hinnan. Koko puuwilla sekä kaikki tarwittawat apuaineet, jotka olivat tarpeen näiden 12:n paidan walmistamiseen, kuuluwat niiden tuotantokustannuksiin. Siihen kuuluu vielä koneitten ja työkalujen käyttäminen. Tehtailija tietää kokemuksesta, kuinka monen tusinan walmistamiseen kone riittää, ja niinollen hän laskee joka tusinaa kohti wastaawan koneiden arwomäärän. Samaan tapaan hän laskee niitten rakennusten kuoletuksen, joissa

paitoja valmistetaan. Niinkään otetaan myöskin huomioon koneita varten tarvittavat apuaineet, kuten öljyt, hiilet y. m., kuin myöskin kaikki, mitä rakennuksia, lämmitystä ja valaistusta varten tarvitaan ja lasjetaan se määrä, mikä kaikesta tulee paitatufinan osalle. Lopuksi tulee vielä ottaa lukuun työpalkka, jonka suhteen myöskin selvitetään, paljon sitä tufinalta maksetaan. — Ne eri osat ovat siis seuraavat, joista valmistushinta (tuotantotufustannukset) on kokoonpantu:

1. Osa rakennusten arvoa,
2. Osa koneitten ja työkalujen arvoa,
3. Käytettyjen raaka- ja apuaineitten kokonaisarvo,
4. Työpalkka.

Nämä ovat tuotantotufustannukset. Werratkaamme nyt niihin saman paitatufinan arvoa.

Edellisestä luvusta tiedämme, mikä on tavaran arvo. Sen määrää tavaran valmistamiseen käytetty yhteiskunnallisesti wälttämättömän työ. Mikä kaikki työ nyt on tarpeen paitatufinan valmistamiseen?

Ennenkaikesta tietysti itse paitatehtaassa suoritettu työ. Walmiitten koneitten ja työkalujen avulla tulee työläisen muofata walmista puuwillafangasta ja apuaineita paitoiksi. Jotta hän voisi tämän tehdä, pitää tietysti koneitten, työkalujen, rakennusten samoin kuin puuwillafankaankin sekä myöskin apuaineitten olla walmiina hänen käytettävissään. Puuwillapaidan valmistamiseksi ovat siis myöskin ne työt wälttämättömiä, jotka on käytetty koneitten, työkalujen, rakennusten, raaka- ja apuaineitten valmistamiseen. Ja kaikki nämä työt muodostawat yhdessä puuwillapaittojen arvon. On selvää, että kaikkien

näitten tuotantovälineitten arvo aivan samoin vaikuttaa puuvillapaitain arvoon kuin ne aikaisemmin vaikuttivat omiin tuotantokustannuksiinsa. Yhdellä koneella esim. valmistetaan hytvoin monta tusinaa paitoja; sen kokonaisarvo jakaantuu siis tasan kunkin tusinan osalle, ja yhden tusinan osalle lankeaa sitä vain vastaava arvon o s a. Sama pitää paikkansa rakennuksiin nähden. Sitävastoin lähtetään aivan määrätty puuvillaerä k o k o n a a n yhden paitatusinan valmistamiseen, ja niin ollen siirtyy sen koko arvo paitatusinaan. Samoin on apuaineitten laita.

Tähän asti on arvo siis todella aivan yhtä suuri kuin tuotantokustannukset. Se osa rakennusten arvoa, jonka huomasiimme menneen tuotantokustannuksiin, havaitsimme nyt siirtyneen puuvillapaitoihin, ja samoin on käynyt koneitten ja työkalujen arvoille. Niinkään sisältyy lähtettyjen raaka- ja apuaineitten kokonaisarvo yhtähytvoin tuotantokustannuksiin kuin paitojen arvoonkin.

Nyt on enään jäljellä vain viimeinen erä, t y ö - p a l l i k a. Se on kuten tiedetään, se rahasumma, jonka työlläinen saa paitojen valmistamisesta. Tämä summa ei tietystiikään siirry paitojen arvoon, sillä senhän kuluttavat työlläiset. Sen sijalla esiintyy paitojen uusi, paitatehtaassa suoritettu työ, ja nyt herää kysymys siitä, onko sen arvo yhtäsuuri kuin työpalkka.

Silvittääksemme tämän, kysymme itseltämme ensiksi, mitä työpalkka oikeastaan on.

V.

Kuten tiedetään, on työpalkka se rahsumma, millä maksetaan valmistettu työ: Se on — kuten yleensä otaksutaan — työn hinta. Nyt ei tavaran hinta ole mitään muuta kuin sen rahassa ilmaistu arvo. Tavaran arvon voi ilmaista missä muussa tavarassa hyvänsä. Niinpä voi esim. yksi pöytä olla 3 tuolin, 4 hatun tai 2 jalkineparin arvoinen. Ruusufin tapauksessa pöydän arvo ilmaistaan jossain muussa tavarassa. Samaten voi sen aina ilmaista rahassa. Esim. pöytä on 20 markan arvoinen. Tällöin mainitsemme pöydän hinnan.

Kun siis sana „hinta” ei merkitse mitään muuta kuin „rahassa ilmaistua arvoa”, niin tähtyy työpalkan, koska se on „työn hinta”, olla rahassa ilmaistu „työn arvo”.

Nyt olemme edellisessä luvussa nähneet, ettei arvo ole mitään muuta kuin työtä. Ei kaikeksi työ ole arvoa, kuten näimme, mutta kaikeksi arvo on työtä. — Mutta tällöin ei työllä voi olla mitään arvoa ja niinollen on sanontatapa „työn (hinnan) arvo” järjetön! Se merkitsevi samaa kuin „arvon arvo” tai „työn arvo”, joissa ilmeisesti ei ole järkeä.

Tästä johtuu aivan ehdottomasti, ettei työpalkka voi olla työn hinta ja että asiain näennäisyys on kerran jälleen johtanut meidät harhaan. Nyt on selvitettävä mikä todellinen suhde tämän pettävän näennäisyyden takana piilee.

Todentaaksemme sen, tähtyy meidän tosin pitää läh-

tökohtanamme tuota pettävää näennäisyhtyä, koska meillä ei ole mitään muita aineksia huomioita tehdäksemme. — (Muistutamme tässä, että tähtitieteilijätkin tehdessään huomioitaan lähtivät siitä väärästä otaksumasta, että maa pysyy paikoillaan.) Otaksuimme nyt siis aluksi, että työpalkka on todella „työn arvo”, ja kysykäämme, miten tämä otaksuttu arvo määrätään? Tietysti samaten kuin jokaisen muunkin tavaran arvo, sen tuottamiseen tarvittavan yhteiskunnallisesti välttämättömän työn perusteella. Tämä merkitsee siis, että „työn arvo” (jos nyt jotain sellaista on olemassa) on se määrä työtä, mikä on yhteiskunnallisesti välttämätöntä työn synnyttämiseen.

Jääkäämme esimerkkinne paidan valmistamisesta ja kysykäämme edelleen: mikä työ on siis välttämätöntä paidan valmistamisessa tarvittavan työn luomiseen? — Vastaus ei ole vaikea. Jotta voitaisiin valmistaa paitoja, tulee työläisen ensin perehtyä ammattiinsa; sitäpaitsi tulee hänen jatkuvasti pitää huolta ruumistaan ja pitää huolta henkisestä kehityksestään. Molemmat tapahtuvat elantovälineitten kuluttamisella. Näitten elantovälineitten tuottaminen on siis tarpeen, jotta voitaisiin tehdä mahdolliseksi paitatuotanto. Ja niinollen olisi „työn arvo” yhtä suuri kuin se työ, mikä on yhteiskunnallisesti välttämätöntä näitten elantovälineitten tuottamiseen.

Mina tähän kohtaan asti ovat Margin suuret edelläkävijät päättelleet. Heidän mukaansa otaksuttiin yleensä, että „työn arvo” oli yhtä suuri kuin sen elantoväline-määrän arvo, jonka työläisen tuli kuluttaa. Tarkempi tarkastelu osoittaa kuitenkin, ettei tämä katsantokanta johda asian ytimeen.

Mitä siis luo tämä elantovälineitten kulutus? Ei

juinkaan työtä, vaan työkkyä ja työvoimaa. Kun paitatehtaan työläinen joka päivä kuluttaa tarpeelliset elantowälineet, niin hän pystyy valmistamaan paitoja; toinen asia sitten on, valmistaa hän todella myöskin niitä. Elantowälineitten kuluttamisella ei siis synny itse työtä, vaan työvoimaa. Tämä ei siis synnytä „työn arvoa” vaan työvoiman arvoa. Mielellön sanontatapa on siis kumottu ja johduttu asian oikeaan laitaan.

Työpalkka on työvoiman hinta. Se on tietysti kuten kaikkien muittenkin tavaroiden hinta, yhtä suuri kuin sen työvoiman hinta, s. o. se työmäärä, joka on yhteiskunnallisesti wälttämätöntä niiden elantowälineitten tuottamiseen, joiden kuluttamisesta työvoima synthy. Tämän arvon perusteella maksetaan palkkaan (s. o. työvoimasta todella maksettavaan hintaan) tarjonta ja kysyntä, siten kuin olemme niiden maksetusta jo kovanneet.

Kapitalisti ei siis osta — kuten jälleen yleinen katsojantonta otaksuu — työläisen työtä, vaan hänen työvoimansa. Tätä hän käyttää yhdessä koneitten, raaka-aineitten y. m. kanssa tuotantoa varten. Kun työvoima on toimesta, synthy arvoa. Mutta ei missään ole kirjoitettuna, että sen synnyttämän arvomäärän tulee olla yhtä suuri kuin siitä maksettun arvomäärän. Työvoiman arvo on se määrä työtä, mikä on valmistettava työläisen wälttämättömien elantowälineiden tuottamiseksi; paidan valmistamisessa luotu arvo on se määrä työtä, mikä paidantekijä saa aikaan. Tavallisissa oloissa on viime mainittu summa aina suurempi kuin ensimmäinen. Työläinen ei juinkaan tarvitse työvoimansa synnyttämiseen

niin suurta arvoa kuin mitä hän voi luoda tyhnsä avulla ja — tavallisissa oloissa — todella luokin.

Niin pian kuin nyt käytämme hyväksenne saatutamaanme tietämystä verratesamme tavarain tuotantokustannuksia sen arvoon, paljastuu meille huomattava ero niiden välillä. Työpalkka kuului tuotantokustannuksiin; tavarain arvoossa esiintyy sen tilalla paitatehtaassa suoritettu työ. Ja olemme nyt nähneet, että tämä on suurempi kuin työpalkka. Josaisen tavarain arvo on siis suurempi kuin sen tuotantokustannukset.

Täten on siis salaisuus paljastettu ja voiton syntyminen selitetty. Tehtailija voi jättää tavarain kauppiaille hinnasta, joka on tavarain arvoa pienempi, mutta sitä huolimatta tuotantokustannuksia suurempi; kauppias voi myydä sen todellisesta arvostaan; siten saavat kumpikin voittoa, vaikka ostaja saakin tavarain oikeasta arvostaan. Voitto ei siis synny kaupassa siten että tavarain hinta korotetaan yli sen arvon, vaan se synthy tavarain tuotannossa siten, että työläisiä riistetään.

Kuten tiedetään, ei tätten synthynyt hlijäämä kokonaisuudessaan jää kauppiasten ja tehtailijain käsiin; heidän tulee osa siitä luovuttaa korkoina, voitto-osinkoina y. m. toijille kapitalisteille. Mutta voitolla hynnärretään sitä hlijäämän osaa, joka lopullisesti jää kauppiasten ja tehtailijain haltuun. Untaakseen nyt myöskin koko hlijäämälle nimityksen, on Mary kutsunut sitä **L i s ä a r v o k s i**.